Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the ima-ges to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

N:R 40 (1291). 24:DE ÅRG. VANLIGA UPPLAGAN. LÖSNUMMERPRIS: 12 ÖRE.

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG
IDUN
FÖR KVINNAN OCH HEMMET

SÖNDAGEN 8 OKTOBER 1911.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE
JOHAN NORDLING.

BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.
RED.-SEKRETERARE: ELIN WÄGNER.

FÖRFATTAREN SIGFRID SIWERTZ I SITT STOCKHOLMSHEM. FOTO FÖR IDUN AF HOFFOTOGRAF A. BLOMBERG.

Sigfrid Siwertz.

I DENNA VECKA tilldrar sig ett svenskt teaterevenement af icke ringa intresse, i det att K. Dramatiska teatern för första gången på rätt länge uppför ett helaftonsstycke af en svensk författare, nämligen Sigfrid Siwertz femaktsskådespel »Visdomständerna». Denna Siwertz' premier är tillika hans debut som författare för scenen och han har därmed ännu icke trettioårig uppnått det mål som torde hägra som det mest ärofulla för hvarje ung författare: att bli spelad från Sveriges förnämsta scen. Men den äran är också vansklig och detta prof det svåraste en författare kan genomgå. Böckerna ha sina öden, de spridas för vinden som såningsmannens frön och föga vet dess upphofsman om hvilka som råkat bland tistlarna, hvilka förtorka på hälleberget och om några spira i tacksamma sinnen. Och i hvilket fall som helst går han själf fri och gömd, medan hans andas barn är på äfventyr ute i världen. Men på scenen — där kämpar han i envig mot publikens tusenhöfdade vidunder, och medan det i mörkret bevakar honom med ögon många fler än Argus', strider han själf i bjärtaste ljus och hans minsta svaghet och felgrepp bli uppenbara. Här gäller det att betvinga och besvärja — och icke minst bara att framlocka! — vidundret med sin blotta andes omedelbara makt, och författaren, som efter segern går fram och mottar hyllningen, bör i andanom känna sig stå med svärdet i handen på den fällda drakens hufvud, eller om han har mer konungsliga känslor, som en eröfrande furste, som rider in i land, där nya undersåtar jubla mot honom att höra honom till och vara befriade på samma gång! Ty det är ju skaldens strid och uppgift: att vinna och befria — poesiens ljufva, hela och flyktiga befrielse öfver lifvets tryck.

Vi spå att Sigfrid Siwertz i detta ögonblick

kan njuta denna konstnärns segerkänsla — han är den värdig så visst som han mången gång redan gifvit oss diktens sköna befrielse. När jag nu läser om några af Siwertz' noveller, när jag väger hans böcker i handen, känner jag bokälskarens lyckokänsla: hvilken god litteratur detta är! Och god litteratur ger som alla vackra ting den trygga känslan att vara höjd öfver tiden, den lofvar att följa med i alla år lika vacker och beständig. Och åldern skall blott öka dess skönhet med ett obestämbart gyllne skimmer. Hur färdigt och bragt till sin fulländnings egenart är icke det bästa i dessa Siwertz' böcker. Här är ingen bild som går i sär, ingen tanke som mattas, inga förflugna och lösa infall som röja tillfällighetsmänniskan också vid arbetet. Energiskt, behärskadt, genomskådadt är det som här säges och förtäljes.

En sällsynt och lycklig förening af ungdomligt varm lyrik och hvass intelligens är det första intrycket man får af Siwertz' författarskap. Han är en impressionist som griper förnimmelserna i hela deras mjuka och oberörda lif och på samma gång en snabb och spelande tanke som plötsligt urladdar sig i en fin och djärf kvickhet. Men han är ingen infallsjägare och hans kvickhet äger alltid ett perspektiv vare sig af muntert elak människokännedom eller af en filosofisk medvetenhet. Den känsla som till stor del inspirerat hans dikt är medkänslan, känslan för de dolda lifven, de svaga, de gamla, men denna är hos honom upptagen i en vidare och större: ett bejakande af den underfulla tillvarons nödvändigheter, en insikt att människan förmår gestalta sin lott till skönhet och höja sig öfver ödet, öfver själfva lifsviljan till andens stilla och milda frihet. Den konstnärliga ansvarskänsla och den intellektuella säkerhet som prägla Siwertz' produktion ha gifvit den en för hvarje arbete alltmer betonadt manlig karaktär. Men knappast kunde man från början ana att den unga poet som en gång i Gatans Drömmars och Den unga lönnens veka och försynta vers tolkade de tidiga ungdomsårens ensamhetssvårmod, dess tungsinta samlif med naturen och dess blygsamt tillmätta men heta kärlekslycka, skulle inom några år utveckla ett så saftigt och strålande humör, en så humoristiskt gestaltskapande fantasi, som möter oss i några af novellerna i »De Gamla» — framför allt den mästerliga Mälarbröderna — eller i komedien Indiansommar, ej heller att han skulle tränga fram till den höstligt svala och högtspända viljefilosofi, som bildar världsåskådningens bakgrund för alla hans senare arbeten, den obrutna solstrålen i hans tanke, värdemåttstocken som gör människornas futtighet, deras komik eller deras storhet synlig.

Siwertz första verkligt nya insats i vår litteratur var novellen Margot. Den är hans lyriks mästerverk, och de känslor som först gjorde honom till poet uppenbarar den i en morgons tindrande klarhet. Margot är ett den unga diktens ljufva barn, en människostudie hel och inträngande och ändå ett feeri, ett mytens och sagans naturväsen, som oberörd lefver i sitt ljus af oskuld och drömlik hängifvenhet på den sotiga pråmen, bland de råa sjömännen, i Dunkerques näsen. Hvilken fin och ungdomlig charm äger icke bara anslaget till denna dikt:

»I vår första ungdom, innan smärtan ännu lärt oss något om världen och vår egen vilja, lefva vi helt i det vi se och höra och stå ofta tysta och förlorade i något som glimmar eller röres. Våra ögon lysa då blanka och stora, och det kan sägas att vi intet annat äro än en klarnande spegling. Därför är det om glidande vatten och skiftande stränder och alla slags farkoster jag vill tala när det är Margits barndom det gäller.»

Så har också Siwertz' dikt uppstått ur detta att »stå tyst och förlorad» i tingen. Och hur utomordentligt glider icke verkligheten i denna novell fram i naiv åskådlighet och hur berättas den icke i just den obeskrifliga förtroligheten med föremålen, med den trygga och tillgifna hemkänsla i den yttre världen, som endast barnet — och diktaren! — äger. Oberörd af all reflexion går det en ådra af ömt och naivt seende genom Siwertz' diktning, och han förstår de primitiva existenserna på ett särskilt intimt sätt: den enslige sjömannen och hans tankar inför de enformiga ödsliga vattenvidderna, den gamla gumman, som dör när hon skall flytta från sin gård, där hon bott hela lifvet, pojkarna, som segla i sin båt »långa blåa blåsiga mil». Ungdomen som begynner lifvet och ålderdomen som gör sig färdig till uppbrottet, har han hittills ypperst skildrat i sina noveller, och måhända vågar man förråda att han denna höst inom kort har i beredskap ännu en litterär öfverraskning af originell art: en pojkroman med segling och spännande äfventyr, kring hvilka Mälarens sommar blommar och vindar och vatten spela sin svala musik.

När Siwertz i sina tidigare böcker skildrat mera sammansatta människor och problem, så kunde man kanske anmärka att det rent individuella i någon mån går förloradt; alltid finnas fina psykologiska iakttagelser, själfulla och öfverraskande reflexioner, men det är stundom psykologen och den etiska tänkaren som här lägger till rätta ett fall för sig, renodlar det, tänker och diktar däröfver snarare än poeten som förutsättningslöst formar en gestalt. Men i det nya dramat Visdomständerna — det bör genast anmärkas att stycket själft är roligare än dess titel — har han tydligen lagt sig vinn att skapa rent mänskliga människor. Men ännu långt mer i ett annat afseende representerar det en nyhet i sin författares produktion. Hittills har Siwertz begränsat sig till »den Enkeltes» lifsproblem och hållit sig afskild från den fråga, som i vår tid ständigt skjuter sig i den offentliga uppmärksamhetens midtfält, den sociala. Men i det nya skådespelet har han kastat sig midt in i denna och ger en samhällsskildring just från våra dagars Stockholm. Här ha vi dem allesammans: spekulanter och rofriddare af alla de slag, journalister, strejkuppviglare, arbetare, unga konstnärer, en gammal slug och världserfaren hedersman och i deras midt idealisten, som vill öfva rättfärdighet, därför stöter sig med alla parter och bringas till undergångens brant. Stycket ställer sig på intet partis sida, ger ett satiriskt tvärsnitt genom samhällsstriden och dess kloka och muntra lifsvisdom sammanfattas i sentenser som dessa »det är de bästas plikt att lyckas!» eller: »det fattas bara att inte vi gentlemän skulle vara slugare än skälmarna!»

Den unga arkitekten Ekeblad har byggt en kyrka men samma dag man firar dess invigning och lyckönskningarna strömma in, afslöjar en häktad jobbare, som kommit fast just genom arkitektens oförvitlighet, att hans aflidna fader genom spekulationer i kommunala förtroendeuppdrag förvärfvat sin stora förmögenhet, och tidningarna sprida genom extrablad den stora skandalen. Allt som Einar Ekeblad byggt sitt lif och sin lycka på faller i ett ögonblick sönder: fadern, som han sett upp till, är en bedragare, hans ärfda rikedom är stulen, och äfven priset för sin kyrkoritning har han blott fått genom sin fars pengar och inflytande. Under sin förtviflan mognar han till beslutet att återställa förmögenheten till de fattiga, från hvilka den tagits, genom att bygga arbetarbostäder på sin tomt, och efter ett intermezzo i Paris under andra akten, som väl ej nämnvärdt för handlingen framåt men ger några roande och karaktäristiska scener från en parisisk danslokal, och strider med familjen i den tredje, i hvilka Einar utgår som segrare, inför oss fjärde akten just i det påbörjade bygget på tomten. Denna akt är dramats glanspunkt: arbetarnas resonnemang före strejken, agitatorernas tal, jobbarnas manipulationer bak kulisserna, allt är skildradt med dramatisk verv och träffsäker konst. Den fjärde akten löser intrigens skickligt hopspunna trådar. Styckets begge kärlekshistorier sluta lyckligt med skilsmässa, skojarna och marodörerna — bland hvilka de begge »redaktörerna» äro en smula sagolika — öfverlistas och stukas den ena efter den andra och tack vare det gamla listiga och hetlefrade originalet Torelli — en god typ — står Einar Ekeblad där åter med fria händer och har dessutom vunnit en dyr, men icke för dyrt förvärfvad kunskap om denna världens lagar, dess kvinnors svek och dess bofvars margfaldiga skurkstreck.

Af våra unga författare är Siwertz den hvars utveckling är den mest i ögonen fallande. Stadigt uppåt har den gått. Allt fastare har hans form blifvit. Allt vidare har hans konstnärsskap öppnat sig mot lifvet. Ingen kunde af hans första ungdomliga diktsamling ana hvad som skulle följa. Hans individualitet låg där ännu bunden, kufvad af lifvet som trycker ungdomen ofvanpå. Hans dikt bar märke af den tidiga vårens frostnätter. Hans andra diktsamling var redan helt annorlunda. Kälen var löst ur jorden och äppelträden stodo i blom under en vårblå himmel. Smärtan själf var ljuf och varm flödade känslan fram. Den hade tyst sett in i och välsignade det nya fruktbara lifvets hemligheter. Men midt i vårens dröm vaknade ännu något annat:

Dagens ting ha blifvit
alltmera skiftande och lösa sakta
mitt hjärta ur dess jublande förtrollning.

För den unga människans första lyrik är världen, som Margot fann den, blott en del af henne själf, och hon icke bara en liten del af världen. Med mandomen vaknar objektiviteten. Ögat öppnar sig för människornas mångfald och tingens obönhörliga verklighet, lifvets kamp kallar. Och då vaknar också vetgirigheten, tankens lust att bemästra denna verklighet. För andra gången är ungdomen hemlös och grundligare än förr. Och i en omedveten lust att härda sig och tukta sig vänder den företrädesvis blicken mot lifvets hårda och grymma sidor. Det är ungdomens pessimism. Den berusar sig af desillusionen. Novellsamlingen Cirkeln tillhör denna nya period i författarens utveckling. Men nya upptäckter göras. Desillusionen blir själfklar. Viljan finner just i spänningen och härdningen sin lust, intelligensen njuter sin vunna klarhet, krafterna ha vuxit, eröfringens tid begynner och originalitetens.. I själens nya själfmedvetna ro slår också godheten ut. Pessimismen får vika för humorn. Lifvets rätta fest begynner. Och till en af dessa fester har det nya dramats författare nu inbjudit diktens älskare.

JOHN LANDQUIST.

Prenumerationspris:

Vanl. upplagan:		Praktupplagan:	
Helt år	Kr. 6.50	Helt år	Kr. 8.—
Halft år	» 3.50	Halft år	» 4.25
Kvartal	» 1.75	Kvartal	» 2.25
Lösn:r	» 0.12	Lösn:r	» 0.15

Iduns Byrå o. Expedition, Stockholm, Mästersamuelsg. 43.

Redaktionen: Riks 1646. Allm. 9803. Kl. 10—4.
Red. Nordling: Riks 8660. A. 402. Kl. 11—1.
Expeditionen: Riks 1646. A. 6147. Kl. 9—6.
Annonskontoret: Riks 1646. A. 195. Kl. 9—6.
Verkst. direktören kl. 11—1. Riks 8659. Allm. 4304.

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:
25 öre efter text. 30 öre å textsida. 20 % förhöjning å särskild begärd plats.
Utländska annonser debiteras 50 öre med 20 % förhöjning å särskild begärd plats.

SOPHIE HERMANSSON. AMELIE NORDGREN.

Två födelsedagar — två lifsverk i människokärlekens tjänst.

I.

Sophie Hermansson, 75 år den 7 oktober.

"Kärleken är det yppersta budet i lagen."

DEN SOM TAGIT detta bud till ledstjärna under vandringen, fruktar inte för något. Äfven vid den svåraste lifsuppgift hålles modet uppe af en aldrig sinande kraftkälla.

Då någon af dessa starka, allt öfvervinnande möter oss, är lyckan så mycket större, som de höra till undantagsmänniskorna i en värld, där vi oftast se svaga, otåliga, som i egoistisk klagan jämra sig öfver mindre tunga bördor.

Den kvinna, hvars bild Idun här bringar, fyller den 7 oktober 75 år. Vid sjutton år drogs hon redan till det kall, som än i dag är hennes — *sinnessjukvården*. Hvad detta innebär kan ingen fatta, som inte själf pröfvat det eller åtminstone på nära håll iakttagit, huru hårdt såväl själens som kroppens krafter därvid anlitas. *Kärlek* till de sjuka är en nödvändig förutsättning att kunna utföra denna lifsgärning. Mod, uthållighet, självförsakelse, dessa mera än vid andra fall oundgängliga egenskaper, mista annars inom kort all vitalitet och patienterna få den slentrianmässiga behandling, som förvärrar och inte förbättrar deras tillstånd. Många äro tyvärr obotliga äfven vid den bästa vård, men andra kunna genom insiktsfull behandling återvinna den balans, som blifvit rubbad i själslifvet. Hvilket mysterium gäller det inte att söka utforska. Huru skiftande äro inte orsakerna till själslidande!

Nyss fylld 25 år blef Sophie Hermansson föreståndarinna för den kvinnliga afdelningen på Malmö hospital. Under de många år, hon där verkade, var hon en god hjälp åt öfverläkaren, dr Salomon, som i det hela öfverlämnade den stora afdelningen i hennes händer. Då sedan Lunds nya hospital blef färdigt och patienterna på Malmö hospital ditflyttades, utnämndes doktor Salomon till öfverläkare och samtidigt blef fröken Hermansson föreståndarinna för den kvinnliga afdelningen där.

Vintern 1877—78 var jag i tillfälle att under längre tider följa fröken Hermanssons verksamhet vid Malmö hospital. Jag önskade bereda mig för deltagandet i sinnessjukas vård, som jag senare ägnade mig åt under ett par år, då min man och jag hade hem för "Nerv- och själslidande", hvilket dock upphörde, då han indrogs i annan verksamhet.

Det intryck jag fick af denna märkliga kvinna skall jag aldrig glömma. Från tidiga morgonen till sent på natten — sista ronden kl. 12 midnatt med lykta i handen — var hon i verksamhet, och jag följde henne som skuggan. Hon förstod att utöfva den myndighet, som ger respekt och skapar disciplin i den svårskötta värld, där hundra sinnessjuka måste öfvervakas och många vårdarinnor upplläras och tillses. Hon förstod att ge tröst och hopp åt dem, som kunde mottaga dessa himmelska gåfvor. Hon ordnade med skarpblick och praktiskt förstånd det som rörde de materiella sidorna af hospitalslifvet. Och då ritningar och inredning till Lunds hospital utarbetades, hur många råd och anvisningar gaf inte hon! Välförtjänt var den medalj "för nit och redlighet i rikets tjänst", som tilldelades henne, då hon förflyttades från Malmö till Lund för att mottaga det dubbla antalet patienter. Hennes krafter togos nu allt för mycket i anspråk vid ordnandet af det nya hospitalet, där nog mycket arbete lades på henne till följd af doktor Salomons tilltagande sjuklighet och inträffade död. Och nu ansåg hon sig böra lämna den offentliga sjukvården och realisera sin länge närda önskan att i eget sjukhus vårda ett litet antal patienter, där mera möjlighet fanns att intimt studera hvarje särskildt fall och lämpa behandlingen därefter. Hon inköpte för detta ändamål en gård *Holmehus* i utkanten af Malmö, omgifven af en liten park.

Under årens lopp har jag flera gånger besökt Holmehus och haft godt af det exempel på trohet och karaktärsfasthet, jag funnit hos dess ledarinna. Städse varm i sin kristna lifsåskådning, men fri från trångbröstad ensidighet i tillämpning af lagens bokstaf, är hon mäktig ett förstående deltagande med alla nödställda själar, de *ensamma* som skulle gå under i lifvets stormar, om ej deras farkost fått kasta ankar i en tryggad hamn. Och en sådan har bjudits dem i Sophie Hermanssons hem, i denna afskilda vrå af världen, oåtkomlig för partihatets och småsinnets anfall, oåtkomlig för alla röster utom barmhärtighetens och kärlekens.

Sophie Hermansson är inte en skolad psykiater och rör sig inte med vetenskapliga termer, men hon besitter *intuitionens* gåfva och stor människokännedom. Med sin genomträngande blick skådar hon djupt in i den människas innersta, som hon har inför sig.

Fryntlig och godmodig, välkomnar hon hvarje besökande vän. Man skulle ej kunna ana de svårigheter, hon har att bekämpa inom hemmets murar, om man ej förut kände dem. Tyngden af arbetet bär hon ensam; inte ett ord af klagan låter hon falla på någons axlar. Men hon trifs med ett godt skämt, och rörande är hennes ungdomligt glädtiga humör, då hon någon gång tar sig lös och kommer ut i fria luften. Men länge får det inte dröja innan hon åter är på sin post.

Då hon en gång förde en tillfrisknad patient till Stockholm, bad jag henne dröja kvar några dagar. "Nej", svarade hon, "mitt arbete tål inte vid långa afbrott, då blir det för svårt att åter lefva isolerad bland mina sinnessjuka." Och så ha *50 år* förgått, sedan Sophie Hermansson den 15 oktober 1861 började sin gärning i den offentliga sjukvårdens tjänst, och tjugonde året förlöper nu af hennes verksamhet i privatvården på Holmehus.

Sophie Hermanssons rika begåfning och intelligens hade kunnat bereda henne plats inom hvilken högre sfär som helst i lifvet, men af plikttrohet har hon nekat sig den självkultur som hade tagit i anspråk någon del af hennes tid, hvilken hon anser sig böra uteslutande ge åt sitt kall.

Liflig och intresserad af dagens frågor, kan hon säga: "Men jag har inte tid, det får vara." Och så koncentrerar hon sig på *sin* uppgift. Koncentrationen, lifsvillkoret för all verklig framgång, har här bildat en helgjuten personlighet, en sällsynt uppenbarelse i vår splittrade och jäktande tid.

I sanning en uppmuntrande bild af ålderdomen, som för de unga synes så afskräckande, och framför allt ett härligt exempel till Ellen Keys maning att räkna en människas ålder — *"inte efter tidsmått, men efter själsmakt."*

LOUISE HAMILTON.

*

II.

Amelie Nordgren 70 år den 9 oktober.

HUR I ALL VÄRLDEN har ni fått reda på min 70-årsdag? Ja, ja, ni vet ju allting, ni tidningsfolk. Är ni alldeles bestämd för att skrifva?

Besökaren småler förbindligt, men obevekligt.

— Det var då ett öde! Men nu vet jag hur vi skall göra, vi skall inte alls tala om mig, utan *bara* om barnhemmet.

Till den ändan placeras intervjuaren i en stol, tillfrågas om hon är intresserad, hvilket hon sanningsenligt försäkrar, att hon är, och så får hon höra historien om Adolf Fredriks barnhem och dess utveckling, dess ledning och dess elever från dess grundläggning 1874 af doktor och doktorinnan Staaff, hvilken senare varit fröken Nordgrens hjälp och stöd ända till sin död.

KLÄDNINGAR som äro fläckiga eller nedsmutsade kunna genom **kemisk tvätt** blifva fullt användbara. Priset härför är lägst Kr. 3. per klädning.
Det är dock ej likgiltigt till hvilken affär Ni vänder Eder, ty det är stor skillnad på kemisk tvätt och — kemisk tvätt.
Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg.

KLIPPAN.
Modernaste Finpappersbruk.
Specialiteter:
Finare Post-, Skrif-, Kopie- och Tryckpapper samt Kartong.
Iduns textpapper tillverkas af Klippan.

Men barnhemmets historia är också fröken Nordgrens och hon får förlåta att hon blir medelpunkten i vår redogörelse liksom hon var det i verkligheten under de 21 år hon styrde barnhemmet och är det än.

Man kanske icke kan förklara hvarför somliga människor så osökt bli medelpunkten på hvilken plats de än komma i världen, men *hvilka* de äro, det ser man genast på dem. Så är det med *Amelie Nordgren*. Nu är hon sjuttio år, klen till hälsan och pensionerad, men den raka och smärta gamla damen med det lilla rynkiga lifliga ansiktet har än den starka själ, som samlar och anför. Man vet genast, att man skulle lyda henne, när ögonen flammade till och munnen fick sitt obevekliga drag, men att man skulle lyda henne ännu mer när hon log med milda ögon.

Det har stått strid mellan de två systemen: utackordering och barnhem. Fröken Nordgren är med sin långa erfarenhet en varm förespråkerska för barnhemmen. Icke de stora, icke de, som styras, som de gjorde förr i världen, af obildade och olämpliga kvinnor, men de små, där föreståndarinnan är modern och skyddslingarna hennes lydiga och lyckliga barn.

Hur ett barnhem icke skall skötas fick fröken Nordgren nogsamt se, när hon tillträdde sin plats vid Adolf Fredriks barnhem för flickor år 1885. Det var 12 stackars förvildade små flickor att ta hand om, och ehuru fröken Nordgren lyckades bra med att göra folk af dem, vill hon dock helst tala om de 26 skyddslingar som hon fostrat från det de som små kommo till barnhemmet och som hon "har helt i sin hand". Deras porträtt finnas alla på byrån och deras öden i fostermoderns hjärta. När de lämnade hemmet, väl utlärda och utrustade vid 17 års ålder, blefvo de alla tjänarinnor och många ha förblifvit det, ha stannat i tio, femton år eller mera i samma familjer, där de äro mera vänner än tjänare.

— Jag har utdelat 11 guldringar för fem års tjänst på samma plats, säger den stolta fostermodern.

Andra äro dugliga husmödrar i egna hem och flera sköta sig godt i diverse yrken.

Fröken Nordgren anser ingalunda sitt värf afslutadt, när flickan lämnat barnhemmet invid Adolf Fredriks kyrkogård. Kanske börja just då de svåraste bekymren. Och sen får hon mågar och barnbarn att intressera sig för, och det framgår, henne själf ovetande, af allting att hon är högsta instansen, trösterskan, rådgifverskan, hjälperskan.

Hon berättar själf som en lustig anekdot, hur hon en dag kom med hela sin skara upp på Skansen och hörde en förbipasserande dam hviska till sin man: "Det där kan aldrig vara barnhusbarn, det ser de för belåtna ut till, kan det verkligen vara familj, stackars människa!"

En mor, som hade femton flickor och förmådde ensamt med deras hjälp sköta hushållets alla sysslor, bak, tvätt och klädsömnad med en mönstergill och ljuflig ordning, samt fostra dem till dugliga och hederliga människor, skulle man helt visst icke kalla "stackars människa", man skulle ge henne den vackraste hederstitel man kunde finna.

Det är just samma gärning fröken Nordgren har fullbordat, låt oss söka finna hederstiteln!

Barnhemmet var, när fröken Nordgren började, inrymdt i ett gammalt ruckel beläget Saltmätaregatan 3. Hon väckte då förslag om nybyggnad, direktionen var tveksam — "men jag sköt på så mycket jag orkade och jag orkar rätt mycket, när det gäller att skjuta på" — och så såldes trädgården hvarpå huset byggdes på samma tomt som det gamla rucklet.

Lysande ha barnhemmets affärer aldrig varit, trots den största sparsamhet. En gång lyckades ett par inflytelserika församlingsmedlemmar ändra ett testamente, som skrifvits till förmån för barnhemmet, så att pengarna tillföllo församlingen. Det var ju en missräkning för föreståndarinan — "ja, se *männen* (med en hufvudruskning) innan vi hinner fram till målet!" Men fröken Nordgren hoppas att någon annan med intresse för hemmet skall hjälpa i stället.

— — —

Hemmets historia är slut, och sjuttioåringen summerar ihop med följande karaktäristiska ord: "här sitter jag nu med 1,100 kronors pension, ett utomordentligt intressant arbete och ganska mycket mod."

Besökaren är helt betagen af den ålderdomens egendomliga och sällsynta charm som strömmar ut från denna gamla kvinna, och hon är öfvertygad om att 70-åringen har tillräckligt mycket mod och kraft kvar att realisera den plan hon satt sig före, den att samla till en konferens alla barnhemsföreståndarinnor i Sverige för utbyte af erfarenheter och till ömsesidigt stöd.

Hon tar afsked och lämnar den gamla ensam i hennes hemtrefliga rum, fullt af minnen. Ensam och ändock icke ensam, ty en trappa upp i det enkla, prydliga barnhemmet sysslar en ny generation af lyckliga rosenkindade flickor under vård af den nya föreståndarinnan, hvars läromoder är Amelie Nordgren.

ELIN WÄGNER.

Den försvunne riddaren.

Ett kapitel om den manliga artighetens dekadans och kvinnans skuld däri.

VÅR TID ÄR visst i alldeles särskild grad radikal, så till vida nämligen, att väl ingen tids människor haft ett mera oemotståndligt behof att nå till grunden i lifvets alla frågor och förhållanden, att kasta bort alla onödiga och tyngande former och ur den gamla kärnan, där den befinnes frisk och växtkraftig, låta nya, tidsenliga värden växa fram. Ofta hör man också förebråelser riktas mot vår tids ungdom för dess nyhetshunger, för dess förkastelsedomar öfver allt gammalt, och sanna äro utan tvifvel dessa förebråelser mången gång. Men ginge man våra unga in på lifvet, satte man sig på allvar in i deras tankar och betraktelsesätt, så skulle man snart finna, att ej alltid ytligt nyhetsmakeri, utan ett djupt inre behof varit den drifvande kraften.

En af de faktorer, som väl då mer än de flesta eggat de unga till kamp, är längtan efter mera omedelbarhet och sanning i förhållandet människor emellan, och de ha då framför allt kommit att rikta sig mot ett formväsen, som ställt sig hindrande för deras sträfvan och lagt onaturliga band på så samhälleliga som de enskildas förhållanden. Ty alltid är det väl så, att där formväsen finnes är det ungdomen, som är känsligast för dess tryck och lider mest; de äldre göra sig lättare oberoende. Så har det nog varit ej blott i vår, men också i vår fars och farfars tid, blott att vår ungdom reagerat starkare, ställt snart sagdt alla spörsmål under debatt och därigenom framkallat den omvärdering af alla värden, som är ett så utmärkande drag för vår tid.

Ej minst har förhållandet mellan man och kvinna ändrats. Hvilken himmelsvid skillnad, gå vi blott ett århundrade eller ännu mindre tillbaka i tiden! Därför kunna också de gamla som minnas andra tider och andra seder, orda om den manliga artighetens dekadans och med saknad tänka på ridderlighetstypen från sin ungdom. Och du själf, gå till Selma Lagerlöfs kavaljerer och de kvinnor de bragte sin hyllning, och du ser de gamla tidernas artighetsideal och förstår så klart, hvarför det blifvit vingklippt, innan det nått 1900-talets tröskel. Gösta Berling skildrar för oss forna tiders kvinnor: Att tala om er, vore som att tala om himmelriket. Evigt unga, evigt sköna voren I och milda som en mors ögon, då hon ser på sitt barn. Mjuka som ekorrungar hängden I om mannens hals. Aldrig fick man höra er röst skälfva i vrede, aldrig tog er panna rynkor, er mjuka hand blef aldrig sträf och hård. Ljufva helgon, smyckade bilder i hemmets tempel voren I. Männen lågo för er fot, bjudande er rökverk och böner, kring er panna fäste poesien den guldglänsande glorian. — Hur skulle vi, sena tiders kvinnor, kunna täfla med er om männens hyllning, hur skulle de kunna tända den doftande rökelsen för oss, hur ägna oss samma fina galanteri som eder. Ej skulle de kunna för att spara oss en liten förödmjukelse låta sina händer förbrännas öfver elden, ej heller bära våra färger öppet och jublande all världen till trots. Vi ha förlorat för många af edra maktmedel, er eviga ungdom och skönhet, värnade af hemmens lugna ro, er mjukhet och smittande omedelbarhet, som eldade till galenskaper men också till hjältedåd. Och vi ha klart för oss, att allt detta, som ännu tjusar, när vi läsa och höra därom, är för alltid och ohjälpligen borta; vi äro medvetna om att männens artighet ändrat karaktär och att vi kvinnor ej äro utan skuld häri.

Men hvad är det, som åstadkommit hela denna omhvälfning, fråga vi oss, och som svar kunna vi då peka på de senare årtiondenas utvecklingshistoria och på den kvinnotyp, som därunder skapats. Vi peka på industrialismens segertåg och på det öfverskott af kvinnlig arbetskraft, som den orsakat. Så se vi kvinnornas första, trefvande steg utom hemmens arbetsfält, se dem så småningom bli mera säkra, mer målmedvetna, se dem blandas med männen i dagsslitet, i kampen för brödet, se nya banor stakas ut, nya arbetsområden tagas i besittning, se kvinnoemancipationen ur en ringa början växa ut till den hela världen omslutande rörelse, den nu är. Ej må man undra öfver, att vår kvinnotyp är en annan än 1810—1820-talets, när vår yttre ställning genomgått en så radikal förändring.

Men vi se också något annat. Vi se kvinnornas första små försök att arbeta sig fram till en självständig ställning mötas med löje, vi se löjet bytas i misstro, i ironi och hån hos ridderlighetens representanter, allteftersom den kvinnliga arbetshärens styrka växer, vi se ett hat — långt intensivare mot dessa nya, opåräknade konkurrenter än mot någon af det egna könet — vi se den gamla artighetens undergång. Det var ett elddop den hade att bestå, det är sant, men den tålde ej härdningen. Många voro dock undantagen från den regel jag här uppställt, det få vi aldrig glömma, många de, som aldrig sveko i ridderlighet — men ej *nog* många att rädda den gamla typen åt oss. Skulle vi då vilja ha den åter? Svaren bli nog olika efter hvars och ens individuella läggning, men jag tror vi i det stora hela kunna ena oss om att säga: nej, vi vilja det ej. Och hvarför? Därför, att den ej passar oss.

Men hur är det då med den manliga artigheten i våra dagar, hör jag någon med skäl fråga, har det nu tagit alldeles slut med den här i världen? Tänk, nu när kvinnoemancipationen gripit omkring sig så och ett tusental

Hudens vård.

CREME SIMON · PARIS

Enda medel som gör hyn vacker och len utan att irritera huden.

PARMAR

till IDUN 1909 och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1: 50. Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre.

Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

olika yrken stå kvinnorna öppna, hur rysligt oartiga måste inte männen nu vara! Åh nej, så farligt, som man kunde tro, är det nog ej. Ridderligheten, som så mycket annat godt, låter sig lyckligtvis ej så lätt utrotas; får den ej trampa de gamla vägarna, bryter den sig nya, och en vacker dag står den inför oss i en ny dräkt, så att vi först tro oss ha med en främling att göra, tills vårt hjärta blott alltför villigt igenkänner en gammal kär bekant. Ack, kvinnohjärta, när skall väl du emanciperas! Må vi tillstå det — kvinnan i oss längtar, trots all frigörelse, nu som förr att bli föremål för mannens hyllning. Som hemmens härskarinna vill hon hyllas nu som förr, af en älskad man vill hon röna samma fina uppmärksamhet, samma ridderlighet, som trots någon af forna tiders kvinnor, han vore ej en man för henne, om hon såge honom brista i detta. Ja, jag tror rent af vi äro mer exklusiva än några före oss varit. Och att kvinnans vilja — åtminstone i mycket — är mannens lag, det ordet ha vi visst fortfarande ingen orsak att förneka. Vågar jag säga min tanke om våra dagars män — jag tror, att äfven de behöfva artigheten, de ha behof ej blott att *visa* sig men äfven att *vara* ridderliga, om de också ej ha till sitt förfogande hela det fyrverkeri af smidighet, elegans och "vett", som deras förfäder bländade med.

Dock är olikheten stor mellan förr och nu, ty grunden är en annan. Striden för jämlikhet mellan man och kvinna har ej längre samma karaktär som förr, bitterheten har vikit, blott på enstaka punkter ser man den ännu flamma upp; män äro med oss och för oss i kampen, och från motståndarnas läger föres striden med ridderliga vapen; vi ha lärt respektera hvarandra. Och ur respekten och aktningen har den nya artighetstypen vuxit fram, den, som vi älska att nämna vår tids. Vi kunna ej peka och säga: där ser du den, så och så ser den ut, ty ännu lefver den i nydaningens tecken; men vi varsna spåren och anamma den med glädje. Vi se den, där unga män och kvinnor räcka hvarandra handen till ädelt arbete för olyckliga medmänniskor, vi se dem, där de stödja och hjälpa hvarandra i sökandet efter sanningen, där mannen ej öfvermodigt skådar ner på resultaten af kvinnans arbete, där han ridderligt skyddar och försvarar henne, där han sluter sig till henne i det förtroendeförhållande, som kan växa fram, först där människa möter människa. Och därmed är jag framme vid kärnpunkten af det jag ville säga.

Som människa, ej blott som feminint väsen, är det mannen i våra dagar behandlar kvinnan, som god kamrat ser han henne i arbete och kamp vid sin sida, som god vän, ja, som sin bästa vän förtror han henne sina glädje- och sorgeämnen, ty aldrig skall könsmotsättningen förneka sig därhän, att ej man och kvinna visa finare förståelse för och varmare uppskattning af hvarandra, än hvad som kan bli fallet mellan två af samma kön. Ej offrar han henne längre som helgon sin hyllnings rökverk, och jag tror ej vi sörja däröfver. Men som sin hustru, som sina barns mor och uppfostrarinna älskar och vördar han henne, han litar på henne och tror henne om att som hemmets goda skyddsvakt med urskillning och förståelse kunna granska och sofra det, som söker sig väg in öfver dess tröskel. Kunna vi ej vara nöjda med detta: böra vi knota, när på det gamlas graf så mycket värdefullt och friskt spirar upp! Men sluta oss samman i enig sträfvan böra vi, att detta nya, som ännu är i sitt vardande, må kunna växa upp till ett väldigt träd, hvars grenar öfverskugga världen.

Och poesiens guldglänsande gloria! Inte heller den har gått förlorad, den ses af hvar ung man och hvar ung kvinna, som går där i andaktsfull bäfvan inför undret, som skall ske. Den gamla saga som är ny för hvart ungt släkte, den skall alltid sörja för att poesien hittar väg in i förhållandet mellan man och kvinna. Men vi böra värna om den flyktige gästen, älska honom, ty blott i kärlekens solsken dröjer han kvar — och lifvet blir grått utan honom.

Ej ligger längre den glans, det tjusande behag, den stolta obetvinglighet öfver ridderligheten som i forna dagar, och väl förstå vi de mångas klagan öfver den manliga artighetens dekadans. Vid en blyg och tillbakadragen yngling skulle vi kunna likna den, som ej i onödan tränger sig fram, utan först där han ser, att hans hjälp behöfs. Ej bjudes den alla och en hvar — först där det verkliga behofvet kallar eller den uppriktiga känslan drifver, yttrar den sig i handling och ord. Falska former föraktar den, onödiga kastar den öfver bord, kärfvare och allvarligare är den än förr och sparsammare äfven, men när den bjudes dig, möt den med förtroende, du vet, att den är sann.

Många, många hör jag komma och säga: men sådan är ej våra dagars ridderlighet, se här och se där! Jag har ej heller sagt, svarar jag, att den trängt igenom öfverallt, den är i sitt vardande. Men den finnes, se här och se där. Gör blott din själ känslig nog att förnimma den, ditt öga klart nog att se den och låt din tro bereda den väg.

RUTH WITZELL.

För sista gången.

Af **Gustaf Ullman.**

FÖR SISTA GÅNGEN — mumlade Hans, f. d. inspektorn på Stora Kvarngården. Han stod färdigklädd vid det öppna kammarfönstret och såg ut i den tidiga sensommargryningen. Det var en sällsam blandning af trots och vemod han kände — starkare, än han väntat sig det. — Allting därute låg med ens så fagert för honom, den daggigt glittrande gårdsplanen med apelgrupper och de två gamla jättepilarna vid grinden, — så hemlikt fridfull och vän. Och så ån med dammarna och fallet, som grönskan ännu skymde — fast det jämna dofva bruset tonade i all den morgondufna tystnaden! Hvad den musiken tycktes vilja påminna, sjunga in i hans hjärta! — Dälden med sin lummiga skrud af al och hassel sof i dimtöcken. Ängarna, med vägens branta backe upp från bron kunde han skönja —, sedan blef fonden en otydlighet af mjuka, sakta ljusnande toner.

Hur länge var det egentligen, Hans hållit ut här hos Murs? En hel evighet, — åhnej, ett år bara. En gammal landsortsbekant till hans far hade rekommenderat den unge köpmanssonen, som utbildat sig till jordbrukare, hit till gubben Alfred Mur. Det skulle passa så bra på alla sätt: gården var inte så åbäkligt stor, men husbonden rik i sig själf och så kom herr Hans Arnberg till en god familj, fick måttligt att göra och så godt som ett nytt hem.

— Ett hem? — tänkte Hans, där han stod, — och det ryste i honom. — Ja, i timligt, i kroppsligt hänseende hade han ej farit illa och arbete älskade han. Men att känna ett oresonligt, alldeles oberäkneligt, fullständigt otygladt gubblynne smyga sig i hälarna, hvar man gick, lurande som ett spöke, dykande upp och drabbande ner på en som en vålnad, — det var icke att härda ut. Icke ens för ett så långmodigt sinne, som Hans Arnbergs. — Han förstod snart mycket väl, hvarför den där andre gamle hedersmannen narrat honom dit; det var naturligtvis nästan ogörligt för Mur att få dugligt folk till sig. — Nå, nu hade också Hans fått nog. Hans packning var redan under gårdagen — med en mjölfora — körd till järnvägsstationen en halfmil bort. Och dit skulle Hans vandra nu i dagbräckningen. Han hade sagt adjö på kvällen och undanbedt sig hvarje förplägnad nu i ottan. Skjuts hade ej erbjudits. Men gamla fru Mur, — ja, så värst gammal var hon ej, men af många slags erfarenheter tidigt bruten, — hon hade förstås då, som städse förut, varit snäll och välmenande. Det rörde honom djupt, när hon på sitt förskrämdt skygga sätt, halft hviskande bad få laga till matsäck åtminstone. Endast med ansträngning kunde Hans hålla sig stram, — som han var skyldig sig själf där i huset, efter allt, allt, — och tacksamt afböja. Han brukade aldrig äta på resor, försäkrade han. Och han var glad åt sin ståndaktighet, ty strax efter, — när kvällsvarden var slut, — hade husfadern lämnat salen och sagt godnatt, men så tvärt och kort, att Hans ej ens hunnit säga farväl till honom. Han fick nöja sig med att som korrekt karl skicka en hälsning.

— Och så få vi aldrig se Hans mer? — utbrast frun, klappande hans hand. Hon såg hän på dottern. Elsa satt tyst vid det afdukade bordet, och såg bort.

— Nej, — svarade Hans lugnt, — farväl fröken Mur!

— Farväl! — Lycklig resa! sade Elsa Mur iskallt, och tog hans räckta hand, som dock en gång fått både smeka och trycka hennes, tog den med fingrar, som liknade en handskes, fylld med sand.

Hans hade beslutit att aldrig mer tänka på Elsa. I går, när han trött af många slags bestyr, gått till sängs, var det med vissheten: i morgon är man kvitt alltihop! — Och nu måste han likväl i den svala, af bruset fyllda ensligheten åter begrunda deras korta, vackra vänskap och långa, besynnerligt oklara fiendskap. Eller hvad skulle det eljes kallas? — Och hur hade det egentligen gått till?

*

Då låg gårdsplanen blank därnere af smältande isgata, räfflad af ifriga törännilar. Och ån svallade, tumlande med hvassa, skört klirrande isflak, som i yster lek sögos ned mot fördämningen. I klaraste sol glänste och blixtrade det, så att täta reflexer flammade upp i Kvarngårdens rutor. Det var en sådan där underlig förårsdag, då man går som bländad, osäker på sig själf, än glad, än beklämd, — och lätt bragt ur jämvikt. — Hans hölls nere i kvarnen, hade en del försiktighetsmått att vidtaga. Rätt som det var stod gubben Mur öfver honom, fräsande, brummande värre än forsen. Det blef gräl. Hans hade tålt mycket gröfre skällsord förr, lika orimliga, oberättigade. Men det brast för honom, som om en isskorpa krossats af vårflod. Och han skällde igen. Han gick upp mot huset, fast besluten att resa sin väg samma dag. Den gamle följde med, ovettig som en full marknadsbonde:

— Tjyfpojke, man ska' ha i huset, — odåga!

— Hvad befalls? — flög det ur Hans. — Jag är mycket för god för er och ert hus. Och säg nu ett ord till, så! Han svängde sin kraftiga näfve redo till slag.

Patron Mur tog ett steg bakåt och höjde

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur
fullt tillförlitliga, moderna och eleganta
Pappersmönster.
Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr.
Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.
Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisitionen åtföljd af likvid insändes till
Mästersamuelsg. 45 B, Stockholm,
Mönsteraffären "Chic".

sin, till försvar. Då ljöd en röst uppifrån förstugutrappan — Elsas:

— Far!

Båda männen sänkte sina armar och gingo tysta, hvar till sitt. På kvällen bad gubben icke om ursäkt men att Hans skulle stanna. Jojo, han behöfdes ändå, odågan! — Och Hans stannade för Elsas skull! — Men det kunde han ha sparat sig. Lika hastigt hade han vunnit och förlorat henne. — Hur blidt och gladt, som ett instängdt barn sin befriare, hade hon ej kommit honom till mötes! Hur hans godlynta skämt genast fått henne att skratta, — så att hon sedan förskräckt sett sig om i skrymslen och vrår!

— Allting går så bra och af sig själf här, — hade hon sagt en dag, barnsligt öppet — sedan Hans kom hit! — Och — pappa är så nöjd.

— Det måtte varit trefligt förut, — hade Hans tänkt. Han fann det kusligt nog. Hade icke hon, den lilla, blekblonda mön med sitt storögda, nästan hvithyade ansikte gått där som en bortbytt prinsessa i trollets gård, — så skulle han känt sig själf som en bergtagen, dömd att slafva under den elakaste gast. — Om fadern talade hon annars aldrig med förtroliga ord eller ens med uttryck i tonfallet. Och äfven för modern syntes hon underligt främmande. Kanske visste hon deras ödes hemlighet och dömde därom på sitt sätt, som tvang henne till tystnad och skenbar likgiltighet. — — Och efter den solskensdag, då hon hört Hans smäda hennes far och hans hus och sett honom lyfta näfven mot den gamle, var Elsa i hela sitt beteende mer främmande för Hans än någonsin, mer än mot någon annan. — Hon, som alldeles naturligt hade låtit honom smeka hennes hand och kind, höll sig med ens och allt framgent sedan isande kall, obevekligt fjärran från honom. Redan samma afton, då Hans för hennes skull lofvat stå kvar på sin plats, och vid godnattsägandet räckt henne handen, kände han hennes blick och hand säga ifrån:

— Vi känna hvarandra icke mer!

Denna blick, hvass, blank, kall som isgnistret därute i åns vårflöde! Denna hand, — som en handske, fylld med sand! De kommo honom att frysa, in i hjärtat. Och de förstummade! Han fann inga ord till bön om förlåtelse, förklaring, godtgörelse. — Han undrade blott, först med barnslig häpnad, småningom mera resigneradt, hur det var möjligt att vara sådan. Och han beslöt att visa sig motståndskraftig äfven för detta. — Det lyckades. Han inbillade sig slutligen, att det endast var självkänsla, som styrkte honom i den långa, bistra kampen. Säkert var det den, som tvang honom att ge tappt. Patron Mur hade nu invaggats i sådan trygghet, att han inte drog sig för att beskylla sin inspektor för oredlighet. Det for ur honom en dag på kontoret, i Elsas närvaro. — De två ungas blickar möttes öfver pulpeterna. Han tydde icke hennes, — därtill var hans harm för stor. Hon såg i hans, — hur gränslöst han måste älskat henne för att ända till nu fördraga denne husbonde.

— Herr Mur, — sade Hans utan att bry sig om att bemöta skymfen: — jag anhåller om mitt afsked.

— Prat! — fräste gubben.

— Ja, så ska' ni få det skriftligt. —

Och det fick Mur. — — Nu var Hans kvitt alltihop! —

•

Han spratt upp ur sina tillbakablickande grubblerier. Han trodde sig ha hört miste. Eller spökade det verkligen i denna spöklika gryningsstund? — Nej, det knackade på hans dörr, än en gång, — lätt, men tydligt. Han blef dock stående kvar vid fönstret minst en minut, hämtade sig från bestörtningen, som fått äfven hans hjärta att knacka mot bröstets hvalf. — Den stackars fru Mur har för säkerhets skull sagt till någon att väcka mig — resonerade han: — kanske med kaffebricka, eller matsäck, som jag ju ej vill ha! — Men han ropade icke: stig in! utan gick så tyst han kunde bort till dörren.

— Hvem där? frågade han, halfhögt, helt kort. Och i samma stund visste han, att det var Elsa, som stod där ute på vindsvalen, utanför hans dörr. Han öppnade den, — och där stodo de, öga mot öga. — I första ögonblicket var han dock, halft om halft, nära att icke känna igen henne: — det rika, ljusa håret flöt upplöst kring skuldror och rygg och hon hade en lång, svart regnrock på sig, som visst var moderns. Det var klart, att hon i sista stund kommit på denna sällsamma idé, att smyga upp till honom, — — men i hvad afsikt?

— Men fröken —? — stammade Hans ofrivilligt. Hon smålog hemskt konstladt och lade fingret på läpparna. Visserligen sofvo föräldrarna på nedre botten, i andra flygeln af det långbyggda huset. Men skräcken satt djupt i henne, och — hon ville in till honom. Han läste denna önskan i de stora, tiggande ögonen, — och med en lugnande och inbjudande åtbörd förde han henne in och stängde dörren ljudlöst. — Med skälfvande hand drog han fram sitt fickur: — han hade högst tjugu minuter på sig, innan han måste aftåga.

— Hans! — sade Elsa, och i stämman sprang den gamla, naturliga förtroligheten fram, liksom om hjärteångesten pressat en länge bunden sträng att klinga

— Jag är inte van att tala här hemma! — sade hon, — och jag skall visst inte säga mer nu, än jag måste. — Hans greps af en svidande medkänsla vid denna försäkran, så betvingadt fast och rakt på sak, — i detta nu! Han kände agget smälta bort inom sig, ville be henne tiga, hejda henne med ett famntag, tysta henne med en kyss. Men något bjöd honom att vänta, och låta henne hållas.

— Hans! — sade hon, och det lät som njöt hon af att gång på gång, nu i sista stund, tilltala honom med hans förnamn: — Hans, mina föräldrar äro mycket olyckliga; de ha aldrig — älskat hvarann. Men jag älskar dem, och mest min far, fast jag alltid fruktat honom. — Hon såg skyggt åt dörren och fortfor:

— Den där gången, i våras, du vet, — slog det mig som en blixt, att om du kunde hota min far, så kunde du inte — —

Ändtligen tystnade hon, och det likbleka, liksom frosthvita ansiktet färgades hett rödt i den blacka dagern.

— Inte älska — dig, menar du? — ifyllde Hans mildt, men behärskadt, alltjämt lugn och på flera stegs afstånd. Nåväl, Elsa, jag kan inte döma dig för det.

— Jo. Jo. Döm mig! — kved hon plötsligt utom sig: — men förlåt mig! — Vi få inte skiljas, — inte så!

— Nej, inte så! — svarade han varmt, och fattade hennes utsträckta armar. — Vi få väl förlåta, hvar för sig, hvad vi mena, den andra har brutit. Men nu — måste jag gå. Farväl, Elsa, — och tack till sist!

— Ja, ja, — men du måste komma igen? Du får inte gå för sista gången!

Han slöt henne intill sig och kände den lilla, unga varelsen darra som i feberrysning. Och han kände mera, att intet kunde varda ljufvare än att befria henne från trollets gård och de rysliga minnenas bann: —

— Ja, jag kommer igen, — när jag kan ta' dig med mig.

Mitt första författarskap.

MIN FÖRSTA ansats som skribent? Jag misstänker, att den såg dagens ljus i de norrländska nödåren 1867—68. Och uppslaget var visst Beskows illustrerade resebeskrifning från Palestina, en familjeläsning, som någon tid lade starkt beslag på andarna i hemmet. Och så kom det sig, att jag fick lust för resor — åtminstone på diktens vingar.

Min resebeskrifning började därmed, att jag i sällskap med två vänner steg ombord på en ångare vid Hernösands brygga. I väntan på afgången klefvo vi tre opp på "ångbåtstaket" och satte oss ner att supa champagne inför de afundsamt beundrande ögonen hos den stora och brokiga allmänheten å bryggan.

Barnet är framför allt barn af sin tid och något mer anslående friluftsskådespel än detta visste jag icke af från min jämnåra omgifning af skolpiltar. Dessa voro lika starkt påverkade af öfverklassandan som af den öfver Norrland sedan 50-talet inbrutna "halfylle-renässansen", en ny vredenes tid med ett gyllene frosseri på träet i dess förvandlingsformer, medan gamla vredens tidsålder frossade så lagom på den oförvandlade barken. Tiderna förändras och vi med dem. I dessa dagar har jag, nära fem gånger så gammal som den dåvarande 11-åringen, afslutat en rätt utförlig skildring af mitt halfylle-renässangta hemlands tidehvarf från dessa decennier och därvid ingalunda ådagalagt någon beundran för de imposanta champagne-suparena på "ångbåtstaken".

Nå, vidare till vår resa. Då kustångaren anlände till Sundsvall, sutto vi tre likaledes på "ångbåtstaket" i enahanda förmånliga åthäfvor. Vi upprepade dem vid ångbåtens afgång. Med svett och möda nådde jag Hudiksvall. Äfven där blef det samma dyrt-ostentativa dryckenskap vid landläggning och losskastning . . .

Då jag till sist genomsåg mitt omsorgsfullt renskrifna opus, föreföll det något för tunt. Det upplästes för kära far och skänkte honom påtagligen ett stort nöje, ty hans ansikte sken af varghumor, men till sist förklarade gubben, att det var ett väl enformigt och dyrt champagne-supande i dessa bistra tider. Jag måste ge min kritiker obetingad rätt. Med idel "smällkork" kunde jag tydligen icke fortsätta utefter hela kusten. Mitt imposantaste resemotiv var tydligen mer än tillräckligt uttömdt och, då ingenting fanns att sticka emellan till omväxling, nådde vi på den resan icke ens fram till Söderhamn, än mindre till Stockholm, som var det stora och härliga målet.

Men kanske detta träffar icke meningen med det första författarskapet?

Då går jag till nästa ansats.

Möjligen var den en frukt af äktenskapet mellan Herman Bjurstens "Öfverste Stobée" och Dumas' "De tre musketörerna". Kanske hade ock någon riddarsaga i skillingstryck stått fadder. Alltnog — karolinen öfverste Stobées historiskt bekanta flykt från fångenskapen i Ryssland skulle göras om till en rad af öfvernaturliga bragder af ett fåtal svenska hjältar — jag tror de voro icke mer än fem — mot de alltid lika öfvertaliga som undermåliga ryssarne. I den svenska hjältegruppen fanns visst en Porthos, som gick utanpå den franske många gånger, likaså en d'Artagnan, mera slipad än hin. Nog blef det också yfverborna drabbningar och bragder, men då författaren icke hade hjärta att låta sina dyra hjältar lida den minsta otur, den allra ringaste skavank, så blef det alldeles för enformigt med hjältedåden. Jag kunde tydligen ej fortsätta på detta vis från Uralbergen ända till Östersjön. Samma olycksöde som på Stockholmsresan . . . Dock minnes jag en verklig behållning från dessa två strandade ansatser, att allvarligt arbete

nedlades på omväxling i uttrycksmedlen och andra försök att drifva upp stilen.

Mitt tredje författareförsök kröntes med bättre lycka, åtminstone så till vida, att det utmynnade i något "helt", i alla fall något "afslutadt" och, så att säga, kom ut för en läsekrets, om också ej genom trycksvärtan. Det var en nu till namnet glömd "novellette", som genomgick flera årgångar af det inom sluten kamratkrets startade handskrifna bladet *Nymphæa*.

Vi "nymphæister" separerade också, när vi kommo upp i nedre sexan, från det förut bildade gymnasii-förbundet Linnea, ledo åtskillig smälek för den skull och skälldes gemenligen för "guldkalfvar", därför att vi buro guldlyra i gymnasistmössans kokard, medan Linneaynglingarne ville anse sig mindre vräkiga med samma symbol i silfver. Ett ämne till en verklig lyriker med gullton fanns nog också bland oss; han är nu känd bland de sina såsom den med skäl uppburne fredsskalden *Johan Martin Omberg*.

Däremot måste jag alldeles bryta stafven öfver min egen långt uttänjda "novellette", som knuffad fram och åter af planlösa impulser fick famla sig fram efter något slut, så godt det kunde bli. Den utgjorde, om jag nu minnes rätt, ett ganska rättroget uppkok på de då för tiden evinnerligt ältade romanmotiven. Jag kan ej dra mig till minnes om någon bof rörde sig i berättelsen med sina illdåd, men så mycket vissare en den värsta bofinna, "en orm i kvinnoskepnad". Jag tror att hon, till sitt andliga ursprung, var en dotter till den undersköna förbryterskan "mylady" i Alexandre Dumas' "Myladys son".

I alla fall äger jag en viss ursäkt för denna litterära ungdomssynd från lefnadsåren 14—17: författaren var långt ifrån belåten med sitt verk. Af ärelystnad hade jag på vinst och förlust gifvit mig ut på diktens ocean, utan någon aning om hvart det skulle taga land. Från och med första numret, där "följetongen" infördes, var jag ständigt fastläst vid det ominösa "Forts.", och så var det att gå på i ullstrumporna, till dess man kunde pränta ned det glädjande "Slut" med en någorlunda drägligt tilltotad mening i det hela. Detta var i fransk-tyska krigets år. Liksom tysken hade jag segrat till slut, men segerkänslan var starkt uppblandad med den slagnes känslor.

Först som nyblifven student och i rysk-turkiska krigets dagar gjorde jag ett försök att bearbeta ett motiv utanför den trampade allfar-vägen. Det var en fantastisk saga, bunden vid trakterna för Ångermanälfvens utlopp. Detta blef faktiskt den första lilla förstudien till hvad som 30 år senare blef "Den stora vreden". Jag misstänker, att Charles Dickens och hans efterhärmares spökfantastik hade verkat som en sporre vid den första ansatsen. Det direkt gifna uppslaget förvanskades betydligt; någon "folkstämning" lyckades jag ej inarbeta i mitt verk och just icke heller mycket af fornstämning.

Först en nio år senare — detta var 1885 — lockades jag af Emil Svenséns landsmålsdiktning att upptaga ämnet på nytt i mening att kläda det i landsmålsdräkt, hvilket dock ej lyckades till belåtenhet. Mitt landsmål föreföll visserligen ordrikt och fyndigt men dess mera klent satsbyggande och smakfattigt, när man kom utanför humoreskens område. Det var icke nog adladt och tuktadt att verka som lämpligt medel härvidlag. Och så när allt kom vida, lämpade sig icke heller den oförmedlade högspråkliga dräkten för mitt ämne. Den var visst både adlad och odlad, men led af en cirkladt skrymmande öfverodling bredvid sin fattigdom på lämpliga uttrycksmedel. Utvägen blef att söka högspråket i det äldre, koncisare skede, som kunde ge både folkstämning och fornstämning, samt utfylla dess fattigdom med landsmålsord. Efter många om och men och val och trångmål tillkom den bynovell, som jag kanske på mera fullt allvar får kalla mitt första egentliga författareskap. Det var "Kvarnförlossaren", främsta berättelsen i "Vreden".

Därmed var också min skvalta i någon mån förlossad. Hela mitt föregående "författarskap" är förträffligt betecknadt med mottot till "Kvarnförlossaren": "Kvarnen går dråpligen med annan mäld, men ej med din, kære far!"

OLOF HÖGBERG.

Kvinnan och trädgården.

OM VI SÖKA efter en berättigad ståndpunkt i den nuvarande kvinnosaksrörelsen, så finna vi förutom lärarinnekallet och sjukvårdsarbetet ingenting vackrare än kvinnans plats i trädgårdsyrket skulle vara.

Min tanke är ingalunda ny. I all tid har kvinnan med djupt emottaglig själ hängifvit sig åt trädgårdsvärldens tjusning. Vi se henne med stor omvårdnad och trogen kärlek sörja för blomstrens skötsel inomhus, vaktande hvarje telning som ett kärt barn, glädjestrålande hälsande hvarje ny knopp. Vi se hela hennes väsens böjelse dragas till det ständiga "blifvandet" i naturen.

Så måste vi då uppriktigt tacka den nyare tiden, som skaffat henne en bredare plats i själfva trädgårdsyrket än hvad som förut varit fallet. Stannar denna tillkämpade fördel inom sina rätta gränser, hvilket jag uttryckligen vill betona, kunna vi icke nog glädja oss däråt.

Kvinnans konstitution, hennes organiska anlag hänvisa henne helt naturligt till vissa verksamhetsområden. Där kan hon vara till så stor nytta, att det starkare könet utan förtrytelse icke skall kunna vägra henne sitt bifall.

Ett är att önska och det är, att hvarje kvinna, som väljer trädgårdsskötsel till sitt yrke, bör vara medveten om, att det icke är tillräckligt att omfatta det som en tillfällig passion, utan att blott ett ifrån början allvarligt arbete kan föra till målet. Härtill beredes henne bästa tillfälle vid våra trädgårdsskolor.

Bortsedt från det rent fackliga, som kan göra sig gällande vid kontorsgöromål och praktiskt arbete, kan kvinnans arbete i handelsträdgården äfven vara af stor betydelse. Hvem vill bestrida att ej kvinnan som försäljerska af trädgårdsalster i detta afseende vida skulle öfverträffa mannen? Mången ägare till en handelsträdgård måste ärligen säga, att han i mer än ett fall har sin hustru att tacka för affärens skötsel och framgången i sitt yrke.

Naturligtvis kan man icke fordra fackutbildning af hvarje kvinna, men ett fördjupande af den naturliga böjelsen till insikt om orsak och verkan i växtvärlden, skulle en hvar efter sin förmåga söka eftersträfva. Hur stor är icke den etiska sidan af ett sådant sträfvande! I större, som i mindre förhållanden på landet, kan kvinnan genom någon insikt i trädgårdsskötsel i afsevärd grad underlätta mannens arbete. Men icke nog därmed, hon kan äfven öka sin egen inkomst, hvilket ju husmodern så gärna gör af de mest olika anledningar.

Idealiskt uppfostrande kan en moders insikt i trädgårdsskötsel vara för barnen, om hon förstår att på lämpligt sätt visa dem jämförelser mellan vårt eget och växtens lif, jämförelser, som vi iakttaga hvart vi gå. Därmed skulle barnet få sina ögon öppna för naturen, och ingen torde väl kunna invända mot, att kärlek till naturen har sin stora moraliska betydelse. För att väcka denna känsla till lif gifver man barnet väl en blomma att vårda och pyssla om, men det är inte nog. Det är enligt min mening en byggnad utan fundament. Vill man försöka att visa naturens fulla under för barnet, så måste man lägga ett frö i dess hand, som det själf får så ut. Då skulle det kanske förr kunna få skåda naturens alstrande konst och glädja sig vid åsynen af det första spirande lif från det nedmyllade fröet.

Vid det tilltagande intresset för frukt- och grönsakskonservering i hemmet kunde det nästan kallas för att bära vatten i sjön, när jag vill framhålla denna viktiga gren af trädgårdsodling. Det är emellertid en sak, som vuxit sig så fast i medvetandet om dess betydelse för hemmet, att man åter och återigen måste tala därom. Konserveringen i hushållet är isynnerhet för dem, som äro lyckliga nog att kunna kalla en trädgård sin egen, så betydelsefull, att nyttan däraf icke kan för ofta påpekas. Hemkonserverna utmärka sig framför allt därigenom att man kan taga väl mogen, till arom fullt utvecklad frukt, då man i hemmet blott bearbetar små kvantiteter, och blott fullt utvecklad frukt kan gifva oss, hvad den skall. Af t. ex. ett halfmoget päron kan man blott framställa en söt, degig massa utan arom, hvilken är det bästa i frukten. Att låta en enda frukt i sin egen trädgård gå förlorad är i mina ögon en synd. Hvad som af trädgårdsalster icke kan användas i färskt tillstånd eller säljas, måste på ett eller annat sätt konserveras. Äfven där husmodern för konservering måste köpa frukt, men i så fall billigt, torde äfven hon få skörda både nytta, tack och glädje för sitt arbete.

Inläggning i hermetiskt slutna kärl är tvifvelsutan det bästa, ty på intet annat sätt erhållas så naturrena produkter och ändamålet motsvarande konserver. Men det är ingalunda någon billig konserveringsmetod, hvarför det aldrig kan bli tal om, att den bör framhållas som ett konserveringssätt för den mindre bemedlade befolkningen. För dem gälla i främsta rummet andra billiga metoder såsom torkning, mos-, marmelad-, gelé- och sirapsberedning, för att nu icke tala om saft- och vinberedning. Aldrig skulle någon af dessa produkter saknas på bordet, framför allt icke marmelad, ty hur mycket sundare och billigare vore det om barnen i stället för smör och liknande fettämnen finge marmelad på brödet. Önskvärdt vore, att man i Sverige mera allmänt kunde vänja sig vid förtäring af våra härliga trädgårdsalster och lära sig förstå, att skatterna i våra trädgårdar aldrig stå oss till buds året om, för så vidt vi icke i öfverflödets tid sörja för deras ändamålsenliga tillvaratagande. Så snart våra husmödrar uppfylla dessa fordringar, bidraga de till att stärka deras kropp och själ de fått sig anförtrodda och därmed uppfylla den viktigaste och vackraste plikt, som ställts kvinnan till uppgift.

NILS SONESSON.

Årets tolf kapitel.

Decemberpristäflingen, den sista för året, har till ämne:

Original eller kopia?

Ett kapitel om damernas omstridda förmåga af självständigt konstnärligt skapande.

Här gäller det att uttala det vägande ordet i en tvistig fråga, som är århundraden gammal. Vi uppmana till lifligt deltagande i pristäflingen, då det är af stort intresse att afläsa den allmänna opinionens hållning i våra dagar. Täflingsskrifter, som skola vara försedda med påskriften: *Iduns artikeltäfling*, samt åtföljda af *författarens fullständiga namn och adress*, måste vara inlämnade till redaktionen af Idun *senast den 31 oktober 1911*. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns decembernummer.

Zorn och Gustaf Vasa porträttet

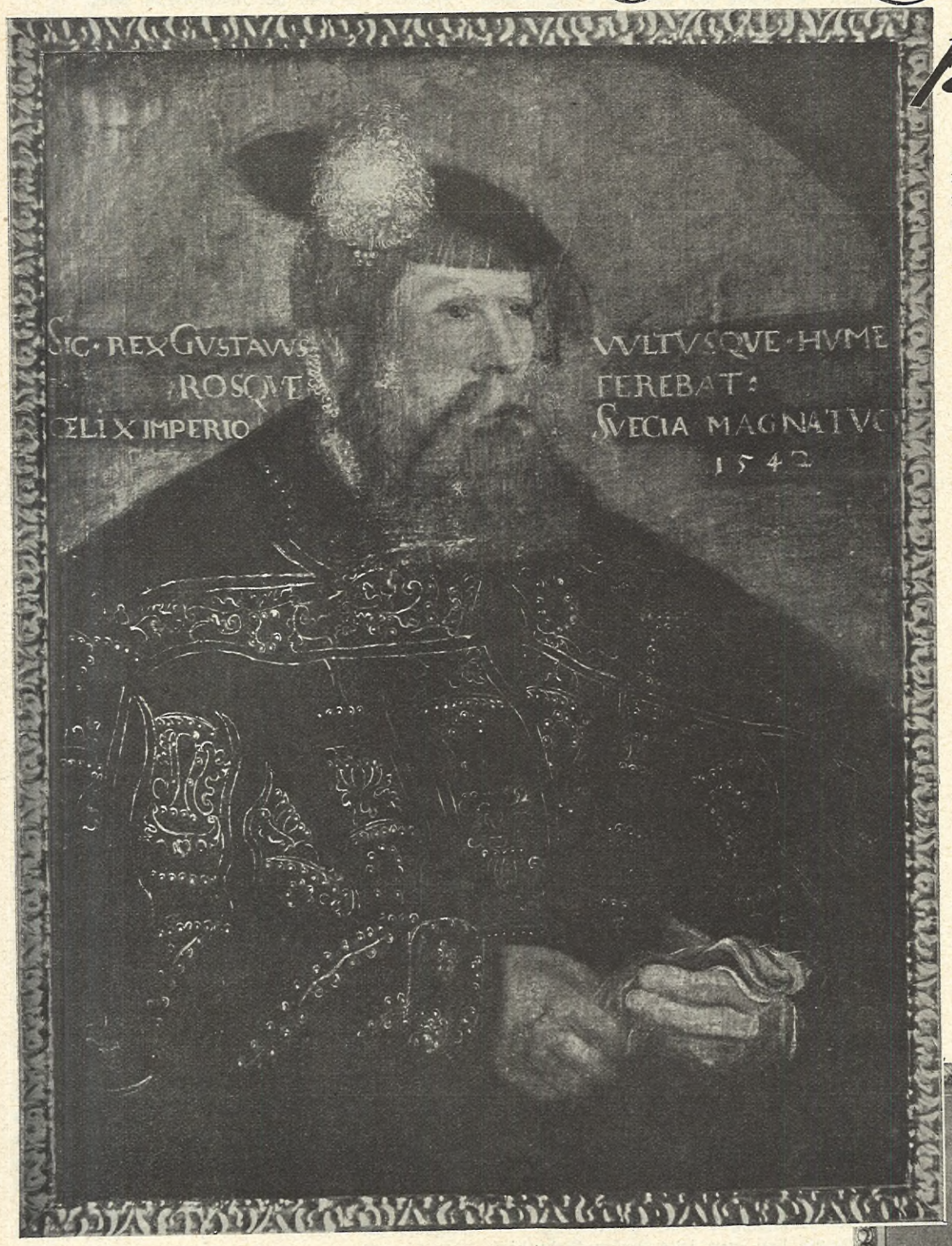

BINCKS GUSTAF VASA-PORTRÄTT I UPPSALA UNIVERSITETS TAFVELGALLERI EFTER DEN AF ZORN VERKSTÄLLDA RESTAUREERINGEN. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

INOM VIDA KRETSAR har man med intresse och häpnad följt den nyligen uppblossande striden om restaureringen af det Gustaf-Vasa-porträtt, som äges af Uppsala universitet och som, efter hvad man tror, måladt af den i Danmark och Brandenburg verksamme Jacob Binck, enligt fackmäns utsago torde vara ett af de få autentiska porträtt, som öfver hufvud taget finnas af den store landsförnyaren och lagstiftaren.

Prefekten för universitetets konstsamlingar, professor Henrik Schück, hade, som kändt, uppdragit åt konstnären Anders Zorn att restaurera porträttet i fråga. Denne mottog med glädje det ansvarsfulla uppdraget, ty i sin egenskap af konstnär och konstintresserad låg det honom gifvetvis om hjärtat att den unika bilden måtte framträda i sin äkta gestalt, d. v. s. befriad från den färg- och smutshinna, hvilken man ansåg under långa tider ha förvanskat porträttets karaktär.

Sedan restaureringen afslutats, har emellertid Gustaf-Vasa-bildens nuvarande utseende framkallat en debatt från åtskilliga fackmäns sida, där meningarna om det berättigade i restaurationen på ett synnerligen skarpt sätt brutit sig mot hvarandra.

Intendenten vid Lifrustkammaren, friherre Rudolf Cederström, dr Gustaf Upmark och amanuensen N. Sjöberg ha markerat sin ståndpunkt i frågan genom att alldeles utdöma restaureringsarbetet såsom varande ett förstörelseverk. Friherre Cederström anser att samtidigt med aflägsnande af pålagningen stora delar af den ursprungliga målningen gått till spillo. "Som porträttet nu ser ut, är det till oigenkännlighet fördärfvadt," säger han. Dr Upmark, som förklarar porträttet vara ett af de ur nationell synpunkt dyrbaraste konstverk i sitt slag, som finnas i vårt land, beklagar lifligt den vanställande behandlingen och framhåller i öfrigt att vederbörande handlat i fåvitsko, ty bilden var ej i behof af någon restaurering. Amanuensen Sjöberg säger att den Zornska restaureringen gjort ett intetsägande ansikte af de forna skarpa och kraftiga dragen. Bibliotekarien Olof Granberg har en alldeles motsatt åsikt. Enligt hans uppfattning är porträttet ingalunda till oigenkännelighet fördärfvadt eller ens nämnvärdt skadadt. "I fall detta personhistoriska dokument utan högre konstnärliga förtjänster," slutar han, "får undergå en lätt restaurering, som beträffande en sådan målning ej kan anses såsom något helgerån, skall det bli mer äkta än med sina grofva pålagningar, och man skall då erkänna, att Zorn för denna sin gärning förtjänar icke otack, men ett hjärtligt tack!"

Till hans åsikt ha bl. a. anslutit sig intendenten vid Nationalmuseum dr Looström samt dr Göthe. Själf har konstnären också tagit till orda för att förklara och försvara sin gärning.

F. n. är porträttet utställdt i Nationalmuseum, där allmänheten själf kan öfvertyga sig om bildens beskaffenhet, och till ledning för våra läsare meddelas här en reproduktion af porträttet såväl före som efter den Zornska restaureringen.

GUSTAF-VASA-PORTRÄTTET FÖRE RESTAUREERINGEN.
Efter en kopia af Maj Bring utförd för Uppsala Rådhus.

Hos Emil Sjögren

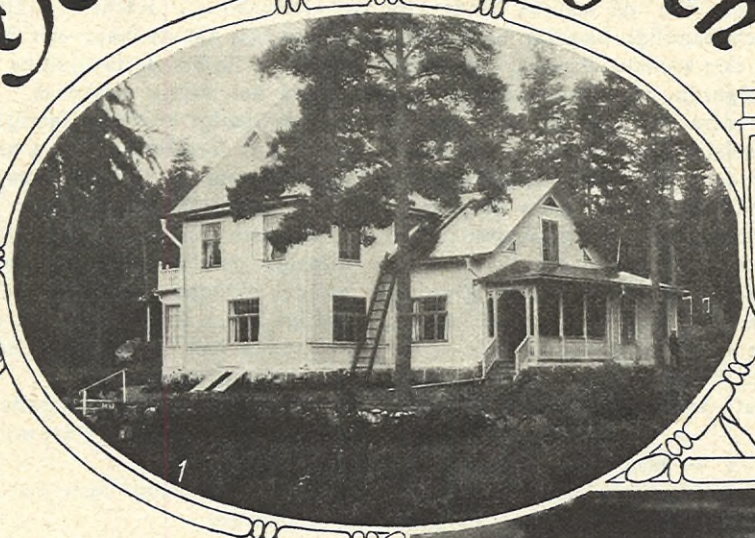

I "JOHANNES" är aftonsång. Mäktigt fylles templet af tonvågorna, medan ljusreflexerna dansa på tangenterna emellan organistens fingrar. Det är Emil Sjögren, som spelar. Hans gråa hår står så egendomligt emot det lilla gosseansiktet. Jag kom att tänka på Larssons yttrande, då han målade honom. — För fasen, du har hvarken mans- eller barnansikte, — du har inget ansikte alls.

Det ansiktet är svårt att måla, men Larsson har lyckats utmärkt att få fram den äkta, ärliga konstnärssjälen.

Vi gå tillsammans ned mot Operan. En sådan här höstsöndag är staden ljuflig. Det hvilar en stämning af frid öfver Kungsträdgården och emellan lindarna silar ljuset så vackert som om man ginge i en sagostad. Hvarför målar ingen sådant? Helst i akvarell. Det har alltid fyllt mig med undran, detta faktum, då jag genomströfvat staden härs och tvärs, att konstnärerna, med undantag af några få, bry sig så föga om sitt lands största stad, oaktadt den är en outtömlig motivgrufva.

Ännu gälla den gamle konstnärssjälen "Figges" ord, då han, efter att ha vegeterat på Kungsholmen ett par år, en kväll for söderut med snälltåget och genom kupéfönstret kastade en afskedsblick öfver Mälaren och Skinnarviksbergen.

"Det är vackert, det här, det är mycket vackert . . . men man kan inte måla det."

Hvarför penseln och färgerna neka att bli smidiga och tolkningsdugliga i en svensk konstnärs hand, då han skall måla sitt lands "hjärta", det hör ännu till de olösta problemen, och det hör heller inte till ämnet, hvarför jag ber läsaren ursäkta min lilla utvikning och återgår till min promenad med tondiktaren. — Inte en människa synes på Jakobs torg och kuskarne sofva på sina autos. Vi njuta af detta underliga lugn och under tiden berättar tonskalden om sitt nya hem vid Knifsta. Hans förra hem, Malmsjö, var honom kärt och det är ju också musikalisk klang i namnet, och har man så till på köpet en Malmsjöflygel, bör det gå bra ihop för en kompositör.

Han trifves utmärkt i sitt nya bo, som ligger endast ett par minuter från stationen.

— Du kan gärna följa med, säger han, och så blir det.

Jag tror knappast det kan letas upp i vårt lilla land en vacker plats, där icke någon af "de stora" sofvit, höll jag på att skrifva — lämnat spår efter sig, menar jag. Här kan också ett och annat spåras. Å Noor, som ligger strax intill, var det ju Heidenstam såg och hade "audiens" hos Karl XII:s vålnad. I den vackra sjön, öfver hvilken öppnar sig utsikt från villan, ligger "Lycksalighetens ö", af Atterbom besjungen, och för de mera prosaiska kan jag tala om, att de läckraste kräftor kräla kring dess stränder. Men det är fångstförbud ännu ett år. Men sedan är deras olympiska lugn slut. Och då komma vi åter.

Jag skulle önskat villan i bondstugustil, röd med hvita fönsterkarmar. Men om den utvändigt verkar mindre bestickande, är den däremot så mycket trefligare inuti med sina gamla ärfda mahognymöbler och taflor med dedikationer från tondiktarens vänner.

Hvilken trefnadskänsla, som slår emot en inom dessa väggar!

Vid mitt senare besök voro några Parisvänner till värdfolket där och musik och deklamation saknades ej. Vi hade äfven nöjet att få höra fru Sjögren.

Emil Sjögren är den kanske mest kände — å kontinenten — af våra kompositörer. Han har en stor vänkrets utomlands.

Fru Sjögren är en förträfflig konstnärsfru. Hon har också själf en musikalisk begåfning, som tillåter henne att på ett fint och poetiskt sätt tolka sin makes kompositioner, och får man höra dem båda spela tillsammans, beredes lyssnaren en stund af stor musikalisk njutning.

Som det nya konstnärsboet nu står redt därborta i upplandsbygden, har det hennes vårdande hand att tacka för den hemtrefnad, hvilken omger diktaren med värme och ljus och stilla arbetsro.

Det är därför att hoppas, att Emil Sjögrens konst skall skjuta ny växt i det färdigvordna hemmet, att där skola klinga nya, intagande melodier från hans rikt strängade lyra.

Apropå hem, så måste jag nämna att det gamla vackra sidenet som ni ser å salongsmöbeln, är efter en enda krinolinkjol, som kompositören ärft efter sin mor.

Tänken på detta och bäfven! Det nya modet kommer att ruinera oss.

A. BLOMBERG & COMP.

HOS EMIL SJÖGREN I HANS NYA HEM OFVANSJÖ VID KNIFSTA.

1. Exteriör af stugan. 2. Emil Sjögren vid pianot. 3. Ett gemytligt "elfvakaffe". Från vänster till höger: kandidat E. Norlén (musikrecensent i Upsala Nya Tidning), författarinnan fru Jane Gernandt-Claine, fröken Carlstedt, husfröken med favoriten Vega, hr och fru Sjögren, fru Anna Levertin, fru Gernandt (sittande) och författarinnan fru Sigrid Elmblad. 4. I fru Sjögrens rum. 5. En enkel middag. 6. Efter middagen. Foto. för Idun af hoffotograf A. Blomberg.

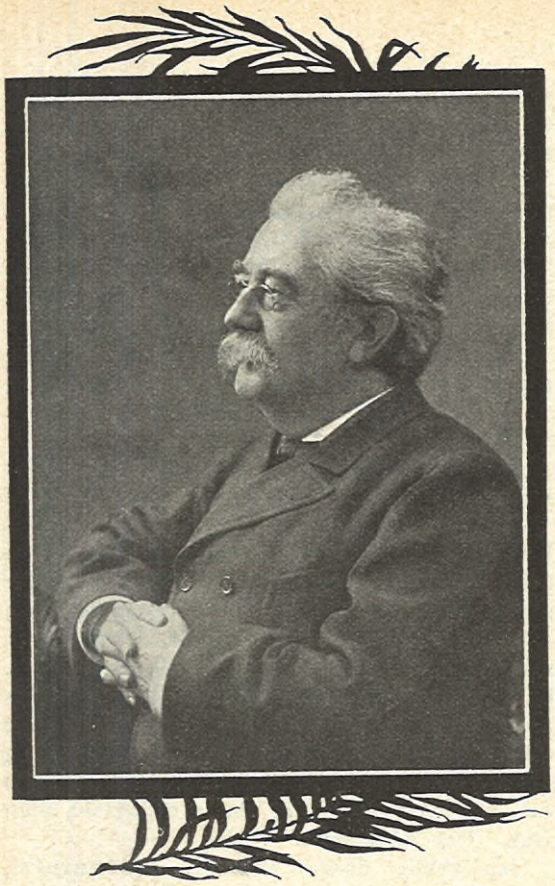

N. P. Ödman.

ÅTER HAR en af de goda, värmespridande åldringarne skattat åt förgängelsen, nämligen den i vida kretsar kände pedagogen, reseskildraren och vissångaren lektor Nils Peter Ödman.

Född i Åmål 1838 tillhörde han som student i Uppsala Värmlands nation, där han sedermera blef hedersledamot. Under sin 10-åriga uppsalaperiod, åren 1856—1866, deltog han med ifver i den tidens sångar- och diktarlif därstädes, var en af de första medlemmarne i Namnlösa Sällskapet, tillhörde också "Orfei Drängar" och deltog med Arpi i den första studentsångarfärden till Paris.

Han blef filosofie doktor 1866, vistades 1867 för språkstudier i England och Frankrike och antogs 1868 till hufvudlärare i franska och engelska vid Göteborgs realgymnasium. År 1870 utnämndes han till lektor i främmande lefvande språk vid Hernösands läroverk, hvilken tjänst han 1877 utbytte mot ett dylikt lektorat i Gäfle. För några år sedan tog han afsked och flyttade till hufvudstaden, där han ännu för något år sedan lät höra af sig med en sista samling skisser och reseskildringar.

Det författarskap, som han begynte redan under studenttiden, fortsatte han sedan under hela sitt lif, och det var en diktning af det ljusa, lätta och friska slag, som tillvann honom en trofast och stor läsekrets öfver hela landet. Hvem minnes ej hans roande reseskildringar från in- och utland, hans humoristiska poem och lekfullt formade berättelser. Alltid var han optimist, alltid såg han det goda hos människorna och alltid kändes slagen af hans varma, oanfrätta hjärta.

Idun hade också glädjen att räkna honom bland sina högt skattade medarbetare, och ännu så sent som för ett par år sedan fingo vi pryda våra spalter med bidrag af hans liffulla penna.

Som föreläsare, deklamatör och vissångare var lektor Ödman äfven en stor förmåga, vare sig han kåserade, berättade eller sjöng från estraden. Han ej blott roade för stunden, utan skänkte äfven ideella värden, som de förtjusta åhörarskarorna gömde i sitt medvetande.

Under senaste tiden var lektor Ödman boende i Råsunda. Den sjukdom, som nu bröt ned honom, var ett gallstenslidande, hvilket han under 20 års tid förgäfves sökt bekämpa. Han sörjes närmast af maka, född Tullberg, samt af barn och barnbarn.

Idun

Fönsterflirten.

Berlinerbagatell af **Einar Norlén.**

FRÄULEIN LISBET låg med armbågarna på fönsterkarmen och drack in luften och ljuset och våren, som strömmade in genom det vidöppna fönstret, och då och då sände hon en förstulen och oändligt likgiltig blick tvärs öfver gatan till den svenske skalden, som också låg med armbågarna på fönsterkarmen och drack in ännu mera luft och ljus och vår, ty han bodde på solsidan som alla unga svärmare. Och högt öfver dem båda låg den goda gamla solen med armbågarna på ett moln och log — bredt och godmodigt som en kyrkängel, ty hon anade en liten historia af det hela.

Så'n en odräglig människa, tänkte Fräulein Lisbet på tyska, som inte har vett att se hit, hvad koxar han opp i himlen efter?

Hvilken dag, hvilken dag! tänkte skalden, och genast blef det vers. Himlen är så blå och så oändlig — — det stinger en i hjärtat af att se den — — som vår längtan om våren är den — — oändligheten — — det blå intet! Och vi äro skyarna — — de galna skyarna — — som jaga i evig flykt efter det som aldrig nås — — oändligheten — — som är det blåa intet!

Stiligt hår har han, tänkte fräulein Lisbet, och stiliga ögon också, tror jag. Undrar, hvad han kan vara — artist förmodligen, ja, naturligtvis är han artist, det syns ju på hela utanskriften!

Åter en blick, denna gång en nyans mindre likgiltig. Men skalden koxade immerfort efter det som aldrig nås.

Fräulein Lisbet drog ned mungiporna till ett stort förakt.

För resten får han vara, hvad han vill för mig, han intresserar mig inte ett dyft.

Och med en viss känsla af skadeglad trygghet började hon tänka på den välsituerade bokhållaren i Wertheim, som skulle komma om ett par timmar och hämta henne för en liten söndagspromenad i Rosengarten, och som när som helst var beredd att lägga sin framtid och sina årliga 6,000 mark för hennes fötter. Herregud, någon ovanlig människa var han ju inte — fräulein Lisbet aflifvade skickligt en liten suck — men så juste och så solid ... och så chic sen! Hur taktfullt han lät henne ana hans känslor — känslor, ja ... man skulle kanske nästan ha önskat litet mindre hänsynsfullhet ibland — hur elegant han förstod att föra sig — bara man kunde få honom att lägga bort de där en smula för — knoddänt flotta gesterna — hur ledigt han ljudade sina artigheter och sina vitsar. — Nå, de senare ... Man *kan* bli trött, när man en gång om dagen får i sig, att:

"Wer in's Warenhaus Tietz geht, bringt nichts von Wert-heim."

Och så var det det där med Kaiserns "deutsche Hausfrau", som han kom stickande med i tid och otid. Nå, *det* var då inte värdt! Den som skulle kunna stänga henne inne i kök och barnkammare, den skulle hon vilja se, man har väl andra intressen ... och man har väl bildning.

Fräulein Lisbet kväfde ännu en liten suck, och sen blef hon ond.

Nej, nu är jag dum, sade hon alldeles högt. Säga hvad man vill om honom — han är i alla fall något att lita på. Och om man nu händelsevis icke går omkring och ståtar i sammetsjackor och slokhattar och bär på ett sådant där urskogshår ända ner på axlarna, så kan man väl vara människa för det. Och så är det skönt med folk, som man vet, hvar man har. De här vidlyftiga konstnärerna ...

Fräulein Lisbet slängde ett sista föraktfullt ögonkast tvärs öfver gatan, och sedan beredde hon sig på att gå. Men i samma nu fick skalden syn på henne. Han såg hennes runda hvita armar mot fönsterkarmen, han såg hennes smörgula hår med de tjocka, flickaktigt sedesamma kringelflätorna, och han såg hennes troskyldiga blå ögon, där just nu nyfikenheten satt och lekte som en liten munter svart låga.

Gretchen ... Käthe ... Du bist wie eine Blume ..., tänkte han, och han kände sig glad i hjärtat inför detta ljufliga lilla mänskobarn midt i det varma solskenet. Så upptäckte han hennes lustigt trumpna familjeflicksmin och log ännu mer förstående. Han satte händerna för munnen som en lur och ropade:

— Min fröken, jag älskar er!

Fräulein Lisbet ryckte till. Så stod hon alldeles orörlig en stund med ögon och mun af idel vidöppen häpenhet. Därpå tog hon ett häftigt tag i fönstret för att stänga det.

Trodde han kanske, han hade att göra med någon hvem-som-helst?

Men nyfikenheten dämpade hennes rörelser, och det var ovanligt svårt att få tag på fönsterhaken.

— Unverschämt! sade hon högt för att lugna sitt samvete.

— Kära barn, blif inte ond, sade skalden, och missförstå mig inte! Ser ni, denna signade dag älskar jag allt och alla, förlåt mig, men jag kan inte låta bli ... Det är så vackert, allting, ser ni, och det är så varmt och godt och ... Es ist alles so ... so vertraulich, sehen Sie. Jag önskade, jag kunde ta någon i famn!

Fräulein Lisbet funderade en stund för syns skull. Så sade hon:

— Ja, egentligen borde jag inte svara er. Men ni understår er inte att säga ett enda ord till!

— Om ni skulle stänga fönstret? log skalden illistigt.

— Jag tänker jag har lika mycket rätt som ni att ha fönstret öppet, svarade Fräulein Lisbet kallt. För resten kan ni gärna fortsätta med ert prat, jag skall inte störa er.

Därpå vände hon honom halft ryggen och började med stor likgiltighet studera molnen.

— Ni ser på skyarna, sade skalden. Vet ni, det är skyarna, som bära alla mina drömmar. Och just nu är lifvet som ett enda tåg af drömmande skyar mot ett blått och fjärran äfventyr. Det är mycket vackert sagdt.

— Pratar ni alltid sådana där dumheter? sade Fräulein Lisbet. Kanske ni tror, att ni är kvick, försöker ni drifva med mig, eller kanske ni inte är riktigt slug, och hur länge tänker ni hålla på?

— Ni skall få en dikt af mig, om ni är snäll, sade skalden. Får jag komma opp med den genast?

Fräulein Lisbet stramade till.

— Jag förstår inte, hur ni bara kan komma er för! svarade hon föraktfullt. För resten är ni ju inte tysk, det hör jag på accenten, hur kan ni då skrifva tyska? Och så trodde jag ni var målare, denn so sehen Sie aus.

— Jag är världens störste författare, sade skalden med djupt allvar. Jag skrifver vers på 17 språk, och jag har gifvit ut 97 böcker. Får jag komma opp till er nu?

Fräulein Lisbet slog igen fönstret med en smäll, och sedan satte hon sig och kikade bakom gardinen. Men skalden var borta, och strax därpå ringde det på tamburdörren.

Seså där, nu kommer Wertheim, tänkte Fräulein Lisbet, och omedvetet gjorde hon en grimas. Sedan lade hon sitt huldaste leende till rätta och gick och öppnade.

— God dag, sade skalden, ty det var naturligtvis han. Blif inte rädd, jag skall vara så hygglig. Jag ville bara prata "ein klein' Bischen".

Fräulein Lisbet lät händerna sjunka nedåt sidorna, så häpen blef hon, och innan hon hann hindra det, var skalden redan inne och reglade dörren bakom sig.

— Nu går vi och sätter oss i solskenet, sade han resolut och gick själf i förväg.

Plötsligt brast Fräulein Lisbet i skratt.

— Ni är då den tokigaste människa jag har träffat! sade hon. Ni är så sublimt oförskämd, att man rakt inte kan bli ond på er.

— Topp, då äro vi vänner! sade skalden. Och nu ska vi konversera: Himlen är blå, och jorden är så trefligt rund, och alla människor äro löjligt goda.

— Hvar har ni dikten? afbröt Fräulein Lisbet.

— Den var lögn, sade skalden ogeneradt. Det hittade jag på. För resten har jag aldrig skrifvit annat än svenska.

— Så, ni är svensk? Från Stockholm?

— Just! sade skalden.

— Berätta mig om Stockholm!

— Det är en stor stad med kanaler i stället för gator, precis som Venedig, ljög skalden. Hvarje familj måste hålla sig med egen roddbåt. För min del är jag så rik vorden på mina böcker, att jag har ångslup. Ja.. och så har vi isbjörnar, som vi leder i band på gatorna, och...

— Ach pfui! sade Fräulein Lisbet. Att ni inte skäms att sitta och narras! Tror ni inte jag läst geografi? — Isbjörnar..!

— Om jag berättade sanning, skulle ni kanske tro mig än mindre, sade skalden. Berlin—Stockholm, det är som en adresskalender mot en saga ur Tusen och en natt! — Har ni sett skimret öfver gator i regn och ljus — ett skimmer som af månbelysta vatten! Har ni känt, hur det suger och fångar, detta skimmer, hur ens blickar drunkna i det, tills man föres in mot något obegripligt, stort, främmande, sagoblänkande... tills äfventyret börjar blomma omkring en! Ser ni, så lyser Stockholm om kvällarna. Vatten och ljus, vatten och ljus — en rymd som af sagoglittrande drömmar, en glans som af sväfvande äfventyr! Och rundtomkring sorlar detta underbara språk, som är sagans eget. Ack, ert språk är ju också vackert, det är rikt och mjukt. Men det är just det, ser ni, att det är *för* böjligt, *för* smidigt — zu anpassungsfähig! Det kan skrida fram i stolt andakt med Goethe, det kan dundra och profetera med Nietzsche, det kan sörja och snyfta med Lenau, det kan läspa och hväsa med Heine, det kan le bredt och oemotståndligt med Fritz Reuter — men det kan också helt ogeneradt tala Geschäft och lura bönder med herr Meyer bei Rosenthal und Sohn. Tyskan är ett ypperligt affärsspråk, men det är just hvad svenskan aldrig blir, ser ni! Naturligtvis måste den också nedlåta sig till både den ena och den andra lakejtjänsten, men den lyckas aldrig riktigt bra med dem. Den är för vacker, det är saken, den är ett språk för skalder och sång, för präster och högtid! Därför säga brackorna — die Philister — att den är tung och otymplig! Ack ja, den är för förnäm att göra knoddbugningar, alltså är den stel och klumpig! Den håller för mycket på sin värdighet för att låna sig till ekvilibristiska ordrytterier, alltså är den ordfattig! Men det må för resten gärna medges, att inte är den ett språk för det praktiska lifvet. En lyxartikel är den, just en lyxartikel och ingenting annat! Som allting hos oss — åh, vi äro ett öfverdådigt folk, vi svenskar! Verschwender sind wir alle, wissen Sie! Och vi äro tillräckligt fattiga för att ha råd till det. Det är bara för Diogenes, som solen uppenbarar sin ljuflighet, för folket i parasoller och panamas är och förblir hon en galenskap och en förargelse. Es lebe der Leichtsinn! Amen. Sela.

— Äsch, det är ingen ordning på er, sade Fräulein Lisbet förtrytsamt. Man vet aldrig, om ni menar allvar eller skämt. Äro alla svenskar likadana? — Vet ni, jag känner till en hel del svenska författare: Strindberg, Ellen Key, Karin Michaëlis. Har ni läst "Den Farliga Åldern"?

Skalden gitte inte korrigera nationaliteten.

— Nog vet jag, hvilken ålder, som är farligast, sade han, och inte tror jag det är Karin Michaëlis'. Lilla barn — han lade armen helt varligt om hennes lif — jag blir riktigt Heine-sentimental, när jag ser på er:

"— — Mir ist, als ob ich die Hände.." und so weiter.

Fräulein Lisbet slet sig häftigt lös.

— Nicht doch! sade hon. För hvem tar ni mig? För ett våp, en liten backfisch, som ingenting begriper, en — — —?

— Nu skall ni vara snäll, sade skalden, i det han tryckte ned henne på stolen igen, och sitta stilla och se på mig eller något annat vackert. Inte skall man träta, så att den goda solen ser det. Säg nu, att ni inte är ond och inte tänker bli det heller!

Det var något visst nytt, retsamt befallande i hans tonfall, och Fräulein Lisbet gaf honom en blick af bestraffande högdragenhet. Men skalden bröt af den på midten, och Fräulein Lisbet måste förvirrad vända bort hufvudet. Det retade henne ännu mera, och nu teg hon hårdnackadt med energiskt hopknipen mun. Men skalden började betrakta sina skyar igen, och snart var han långt borta i det blå.

Då bröt Fräulein Lisbet plötsligen tystnaden.

— Ich liebe alle Sonderlinge, sade hon häftigt och oförmedladt, och det är min stora sorg, att alla behandla mig som en fullkomlig hvardagsmänniska.

Skalden såg på henne litet frånvarande, men så med ens blef han intresserad.

Aha! log han förstående för sig själf.

— Det finns inga hvardagsmänniskor, sade han högt. Alla gå vi och bära helgen någonstans inombords. Och er helg — vill ni, att jag skall säga er, hvad som är er helg? Det är inte äfventyret, som ni kanske tror nu, inte detta lockande, stiligt förfärliga-förbjudna, som skulle ta er som en öfvermäktig stormhvirfvel och föra er bort, långt, långt bort... mot något outsägligt, obegripligt, underbart... För så har ni drömt?

— Ja, kom det häpet, liksom ofrivilligt. Hur kan ni veta?

— Men har ni tänkt på, hvad som skulle komma bortom allt det där — efter alltsammans? Ja, det har ni också! Ni har tänkt så här: Detta skall bli mitt lifs stora helgdag, och sen må hvardagen komma. En enda gång vill jag ge mig hän, bara ge mig hän utan tanke och utan vilja, låta lifvet brusa fram öfver mig! Och sedan... sedan skall jag bli förståndig, och jag skall gifta mig och skaffa mig ett hem och ha det tryggt och — triste!... Så har ni tänkt, och kanske skulle det kunnat gå er så. Men nu får det inte det, liebes Kind! Ni är för god till det — ja, just det, ni är alldeles för *god*. Och den godheten är inte till för att kastas bort för ett kort lyckorus — den skall räcka till för ett helt lif. Och just det som ni nu kallar er hvardag, skall bli er helg! Den helgen kan jag redan nu läsa mig till i edra trogna gråblå ögon, den sjunger i er spröda, sköra röst, den ringer i ert veka lilla jungfruhjärtas varma, sunda pulsslag. Ack, vänta bara, tills ni kommit öfver en del, så skall ni få se, hur snällt er äfventyrslängtan kommer att lugna sig. Ni skall göra hela ert lif till ett stillsamt vackert, ljust äfventyr i stället. Ni får inte tycka, att jag är banal, men för er gäller verkligen det gamla:

"Trautes Heim
Glück allein."

Och ni hör verkligen till de få människor, som kunna bli lyckliga. Ty ni har — troheten!

De sutto alldeles tysta en stund. Gatan började lifvas igen efter middagsslummern, och sorlet steg allt tydligare upp till dem. Men alltjämt satt solen på himlen i lugn och skälmaktig förväntan, och skyarna dansade i vinden.

Plötsligt fattade Fräulein Lisbet skaldens hand och kysste den.

— Det är, som om jag känt er många, många år, sade hon skyggt och lågt.

Skalden ryckte till men svarade ingenting. Och i detsamma ringde det skarpt i tamburen.

— Ach Gott! skrek Fräulein Lisbet. Nu kommer min — — Det kommer någon.

— Der Papa und die Mama, nicht wahr? sade skalden, i det han med en suck af lättnad tornerade samtalston. Hvar skall jag gömma mig? Eller skall jag gå?

Fräulein Lisbet såg på honom med en egendomlig blyg och varm blick.

— Nej — — nej, sade hon dröjande. Och så med liksom skuldmedveten hastighet:

— Det är någon, som jag lofvat att gå ut och gå med. Men jag tror inte, jag har lust — — jag stannar hellre hemma — i dag.

— Nej, sade skalden med plötsligt allvar, i det han reste sig upp, jag förstår — — Och ni skall hålla, hvad ni lofvat. Gå ni och möt honom. Ni har väl någon bakväg åt mig att slippa ut genom.

Fräulein Lisbet stelnade till. Utan att säga ett ord, gick hon hastigt förut för att visa vägen. — —

När skalden en stund därefter satt i sitt fönster, märkte han, att solen af idel snopenhet hade gått och gömt sig bakom ett stort, tjockt moln, och strax därpå såg han paret komma ut ur porten. De gingo hastigt utan att se sig om och tycktes samtala lifligt med hvarandra. Han sände ett litet leende efter dem.

— Är du nöjd nu, ståndaktige Josefus, sade han med en viss bitterhet, i det han hånfullt slog sig själf på höften. Nu tror jag, att du har gjort dig förtjänt af en liten tupplur på middagen... Åhå ja, ja, man börjar bli gammal...!

Men sofva bra kommer jag nog att göra, fortsatte han monologen, medan han makade i ordning kuddarna på schäslongen...

"Gutes Gewissen
sanftes Ruhekissen..."

Sanftes Ruhekissen, upprepade han och hvirflade om med dynorna, Gutes Gewissen, sanftes Ruhekissen — — Åh hå — — det är uttydt:

"När samvetet är rent
så sofver man så lent."

— — "Och det är godt för skalder att få sofva"...

Rej-Håka.

Skiss af **Ester Hagberg.**

MJÖLNAREN vid Tomtebodaforsen är en myndig och betrodd man. Det har gått väl för honom i tiden. Lyckan är med honom. Det är nu länge sedan kvarnen stod stilla för vattenbrist. Forsen dånar och brusar, full af Herrens välsignelse. Mjölnarens åkerlappar äro feta och goda. Lyckan är med svinen, de äro friska och feta. Mjölnarens käring är frisk och fet, hon med. Godt lag i händerna, allting blir drygt där i huset.

Se, nu är det nog så, att det finnes tomtar där vid kvarnen. De ha hållit till där i många år, och mjölnarfolket vet att hålla sig väl med dem, kan veta.

Mjölnaren äger en endaste dotter, ljuflig som våren är hon. Pojkarna bli från sina sinnen för hennes skull. Hon leker i deras tankar under arbete och hvila. Ljus som en ängel är hon, lätt som vinden, ögon med älskogslängtan på djupet. Skratt och solsken följer med henne, längtan och drömmande tankar, där hon gått fram.

Mjölnaren har fått sig en ny dräng. Han kom på morgonen. Greta var inte hemma den dagen. Men så på kvällen, då mjölnaren och drängen skulle in och äta kvällsvard, så satt hon inne i stugan. Mjölnaren steg inom dörren först, drängen efter. Han tittade på jäntan och blef alldeles mörkröd i ansiktet. Men han sa aldrig ett ord. Jäntan skrattade, så tänderna lyste. Hon gick fram och tog drängen i handen. "God dag, du, och välkommen till vår'at." Se det var en snäll jänta, vänlig som solen. Drängen molteg och satte sig att äta. Han slefvade i sig gröten och stirrade ned i träfatet, utan att en enda gång lyfta på ögonen. Jäntan satt vid spinnrocken vid fönstret och spann lin.

Drängen undvek den jäntan så mycket som möjligt var. Han gick aldrig in i ladugården, då han visste, att hon var där. Han talade aldrig vid henne — men ändå lekte och log hon i hans tankar, dansade hon för honom i drömmen. Drängen blef ängslig. Hade aldrig varit ute för så'nt förr.

Greta tyckte om sällskap, och när det nu inte fanns mer än en ung pojke på gården. Hon gick ner till kvarnen. Drängen var ensam, gick där och stökade, mjölig och varm. Jäntan satte sig på en mjöllår och tittade på honom. Så bra han såg ut. Ljust lockigt hår och blå ögon, lång och reslig. Synd att han var så blyg. Det dånade i kvarnstenarna. Greta fick skrika så mycket hon orkade, för att drängen skulle höra henne. "Tycker du om att dansa?" — Drängen lyste upp. "Nog för att jag gärna vill dansa förstås." — "Då kan du få gå med till Krakologen i kväll. Där ska' bli dans, och jag går dit. Spelmans Lars har fått fiolen sin lagad nu." — Mjölnarmoran kom i dörren och ropade, att det var mjölkdags. Jäntan steg upp och skakade mjölet af kjolen. "Gör dig i ordning till klockan tio, det är passlig tid."

Drängen stod och såg efter henne. Kors, en så'n fläta hon hade, tjock och lång var den, glänsande som guld. Han tyckte förresten, att allt lyste och glänste omkring honom. Han satte i med att tralla och sjunga. "I ungdomens blomstring jag satte också min tro till en flicka så rar. Men den flickans hjärta af falskhet var fullt, af Gud får hon en gång sin lön." Drängen tvärtystnar. Falskhet. Hur kom han på just den visan! Nej, falsk var nog inte mjölnarens Greta. Trofast som himmelen skulle hon bli mot den pojke, till hvilken hon vände sin håg. Trofast som guld. Drängen suckar så tungt och går att röra i hafren.

Solen har gått ner, och sommarnattens trolska skymning breder sig öfver nejden. De unga från kvarnen vandra uppför stigen, som leder till Krako. Drängen är helgdagsklädd och fin. Greta har svart kjol, rödt lifstycke öfver hvita tröjärmar, öfver håret ett litet hvitt snibbkläde. Hon rycker upp långa linnéarefvor och hänger öfver barmen. Dånet från forsen hörs dämpadt hit upp. Granskogssus — då och då fågelkvitter — skogens mystiska lif — skogens underliga tystnad. Jäntan känner sig beklämd. Hon fattar tag i drängens ena hand. "Låt oss gå så, det är bättre." Så säger hon hastigt: "Berätta mig något om, hur du haft det förut, innan du kom till oss. Lefva dina föräldrar?"

Drängen ser bort, och det hörs, som om han snyftade till.

"Far har jag aldrig haft någon. Mor min kom i olycka för en herreman på herrgården, där hon tjänade piga. Hon blef bortföst därifrån, förstås. Jag kom till världen i en backstuga, och där bodde vi sedan, mor och jag. Mor gick på dagsverke i bondgårdarna, och när jag blef så stor, att jag kunde följa med henne, så tyckte hon väl, att nu var det värsta öfver — — Men så började hon hosta, hade väl farit för illa med sig, kan veta.

"Hon dog, och jag kom på socknen. Dåligt med mat fick jag, men mycket stryk."

Drängen knöt händerna, och ådrorna i hans panna svällde höga.

"Gud sig förbarme, så en krake får slita. Så kom jag slutligen till en mjölnare, och där blef det bättre. Men se, jag låg i kvarnkammaren om nätterna, det var just inte så bra. Tycker inte om att höra forskarlen spela låtar nätterna igenom. Man kan bli förstörd i hufvudet af det. Men jag hörde låtar och lekande toner, nätterna igenom, och jag tyckte till slut, att jag blef yr i hufvudet, och tankarna foro hit och dit. Se, det var en så gammal kvarn, ensligt och dystert låg den. Mjölnarfar var gammal och dyster, hade mycket tillsammans med de osynliga. Han gick och småpratade för sig själf. Jag var glad att komma därifrån och hit."

Greta ser medlidsamt på honom. "Du har haft det svårt, Håkan, men du är så ung. Du skall få se, att lifvets glädje nog kommer till dig." Håkan trycker hennes hand hårdt i sin. Lifvets glädje, lifvets glädje, jublar det i hans bröst, ringer det i hans öron.

De ha nu hunnit igenom skogen. Sjön blänker fram mellan granstammarna. — Skratt och fioltoner höras. De äro snart framme vid Krakologen. Greta börjar springa, ögonen lysa på henne. Just som de komma fram, sätter spelmans Lars fiolen till hakan. En dundrande slängpolska blir det. Håkan känner något underligt i hufvudet. Greta sträcker fram armarna mot honom.

Han famnar henne hårdt och fast. Gud, så den polskan går. Detta är lifvet, röda leende läppar, glänsande ögon, rund, fast midja. Hejsan, fiolen skrattar och drillar. Aldrig har Håkan dansat en så härlig polska. Fast och stadigt håller han jäntan i starka armar. Hennes fötter nå sällan golfvet, lätt som en fjäder är hon.

Logen är alldeles full af människor. Pojkar och jäntor äro komna långa vägar ifrån. De dansa, så svetten lackar. Spelmans Lars är outtröttlig i kväll — — Slängpolskor och lekande låtar i rask följd. Han är också ovanligt lifvad i kväll. Se, det vankas brännvin — — det rara brännvinet. Lars smackar med tungan — — Det sätter lif i kroppen. Hej, så det går. Han stampar takten med foten. Ingen ledsen här. — —

Älskog i luften — — Blommande hägg, smekande människobarn. Håkan och Greta stå under den stora björken. Han brinner som i feber. Han kysser hennes varma, friska mun, en gång, många, många gånger. Det är dock underligt, detta med Greta. All hennes stolthet är borta. En stor stark glädje griper henne. Detta måtte dock vara kärleken. Greta har aldrig känt något sådant förr.

Himmelen börjar brinna i öster, gyllene, röda flammor. Spelmans Lars säger stopp. Han lägger ner fiolen i lådan. De unga storma fram rundt omkring honom. "En till, en endaste låt," ropa de. — "Nej, nu går jag hem och lägger mej. Full och trött är jag. Det är ni allesammans med förresten. Gå hem, säger jag, gå hem." Den lilla grå gubben slår ifrån sig med bägge händerna och tränger sig obevekligt fram genom mängden. Det är väl bäst att ge sig iväg då. I flockar tåga de åstad, sjungande och trallande. Pojkarna med armarna om jäntornas lif.

Nu går solen upp. Söndagsmorgon — — linnéadoft — — fågelsång — — ungdomsglädje — — brinnande hjärtan.

På stigen, som leder ner till kvarnen, vandra Håkan och Greta hand i hand. "Greta, hur skall detta gå? Jag är för fattig och för usel för dig. Mjölnarfar blir ursinnig. En så'n måg som jag godtar han aldrig." Greta ser litet betänksam ut. "Vi få ha det för oss själfva så länge," säger hon, "kommer dag, kommer råd. Vi få se till, att far och mor ej märka något."

Den sommaren var en härlig tid för Håkan. Hur kunde lifvet vara så skönt? Då de gamla lagt sig på kvällen, smyger sig Greta ut till honom. Hon klifver ut genom kammarfönstret. De bruka smyga sig ner till grottan vid älfstranden. Där ser ingen dem, och där är tyst och svalt. Det är högsommar nu, en varm kväll med åska i luften. Forsen dånar mäktigt. Greta skakas af en rysning. "Låt oss gå härifrån," säger hon. De sätta sig nere vid älfstranden. Håkan ser drömmande ut öfver forsen. Så slår han sin arm om Gretas lif.

"Greta, min jänta, hur är det med dig?" — "Jag känner mig så ängslig för framtiden. Ack, om vi väl vore gifta." — Håkan rycker till, rösten darrar. "Greta, håller du mig mycket kär?" — "Kärare än mitt lif, kärare än allt på jorden." — "Då, Greta, då kan ingenting skilja oss åt."

•

Visst var drängen bra. Mjölnarfar hade ingenting att anmärka på honom. Han skötte sitt arbete ordentligt, flitigt och ärligt var han, glad och rask. Och så var han nykter. Det var nu allt en god sak, det visste mjölnaren. Han hade minsann varit ute för drängar, som fyllan tagit öfverhanden med. Stupfulla hade de kommit hem. Arbetet blef efter, ofriden kom i gården med sådant folk.

(Forts.)

Fröken Apocryphia Swärd till Fru Veronica Hjelm.

(Med anledning af uppsatsen "Kvinnliga kvinnor" i Idun n:r 37)

MIN FRU! Jag vågar så er titulera
ty Eder egenskap af laggift fru
är klar. Gunås, man "fröken" är ännu —
*med **lånta** fjädrar vill man ej stoltsera...*

Nåväl, min fru! Haf hjärtligt tack för orden
Ni yttrade om äktenskapsfrekvensen,
om barnuppfostran, hushållskompetensen
och sanna kvinnors rätta plats på jorden.

Jag tidigt sopa, sy och diska lärde —
tar småbrödsbaket som en helig plikt
och lägger vid omeletten största vikt —
men ingen man har insett än mitt värde...

Slätkammad, enkel, anspråkslös och stilla
jag aldrig snobberi och högfärd tålt.
Mitt hjärta, ärbart under förklä't doldt,
sig låter ej af tidens ondska villa.

Att ständigt så mig skicka som sig borde
för männen är jag liksom litet blyg
och rodnar gärna, längtar blott i smyg
att någon mig den höga äran gjorde

mig som sin äkta maka estimera.
Men önskvärdt vore, att den man mig valt
— allt annat är mig alldeles égalt —
en sorgfri framtid mig kan garantera.

Hos far och mor jag vankar än på nåder
och äger knappt en vrå att kalla min.
Men tiden lider och en hvar tar sin —
studentskor gifta sig. En ann' får gå där...

Det är beklagansvärdt, det är för galet
att äkta kvinnlighet blir oförstådd
och huslighet och annan dygd försmådd
och mannen tanklöst väljer endast skalet...

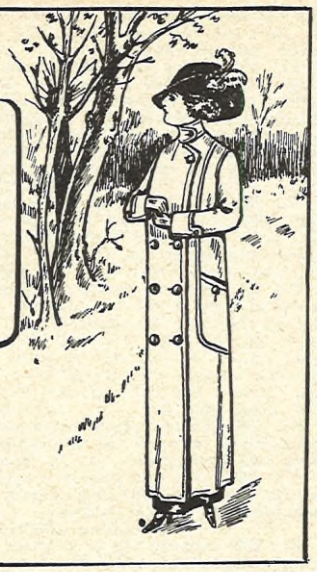

Wettergren's
KAPPOR & DAMULSTRAR

BÄSTA SNITT
OMSORGSFULLASTE ARBETE
PRIMA TYGER & TILLBEHÖR
ERHÅLLAS I DE FLESTA
KAPPAFFÄRER I RIKET

Patent. **Hafregryn** och **Hafremjöl**

Gyllenhamar

Känner ni trötthet, behöfver ni krafter, ät hvarje frukost GYLLENHAMMARS pat. Hafregryn och Hafremjöl — trötthet försvinner. Tillverkas under läkares kontroll.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 8—14 OKT. 1911

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; chateaubriand med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med vegabröd. Middag: Kokt piggvar med holländsk sås och potatis; stekt tjäder med salader; citronkräm med Majas glassbröd.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; glödstekt sill med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttkroketter med champinjonsås; soppa på rödvin med skorpor.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; vildpastej (rester från söndag) med brynt potatis och lingon; mjölk; kaffe eller te. Middag: Selleripuré med stekt bröd; kokt torsk med senapssås.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafremjölsvälling; strömmingslåda; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Späckad gödkalflefver med potatis; äppelkompott med vispad grädde.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; marinerade lammkotletter med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Soppa på brysselkål med prinskorf; äggvåfflor med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannstekt sill med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Sjömansbiff à la Juno; saftkräm med mondamin och mjölk.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; köttstufning i snäckor (rester från fredag); ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtpuré med stekt bröd; kokt fläskkorf med potatismos.

RECEPT:

Kokt piggvar (för 6 personer). 2 fiskar på omkr. 9 hg. st., 1/2 citron, 2 msk. salt (30 gr.).

Beredning: Fiskarna urtagas, sköljas väl i flera vatten och torkas med en fiskhandduk. Hufvudet får sitta kvar och gälarna klippas bort. Fenorna afputsas, men bortskäras ej. En djup skåra skäres längs efter ryggbenet på den mörka sidan af fisken för att det hvita skinnet på andra sidan ej skall spricka. Fiskarna gnidas in- och utvändigt med citronsaften och saltet samt få ligga 1 tim., hvarefter de ånyo torkas. De läggas på fisksilen med den hvita sidan upp och kokas omkr. 15—20 min. — Fisken blir hvitare om man kokar den i två tredjedelar vatten och en tredjedel mjölk med 7 gr. groft salt till hvarje lit. vätska. — Piggvaren lägges upp på servett, garneras med persilja och vackert skurna citronklyftor och serveras med hollandaise-, kräft- eller hummersås.

Stekt tjäder (f. 6—8 personer). 1 tjäder, 1 hg. späck, 3—4 msk. smör, 2 tsk. salt, 4 dcl. buljong, 5 dcl. tjock grädde.

Beredning: Tjäderhönan har det finaste köttet och beräknas för 6 pers. En ung tjädertupp har äfven välsmakande kött, och räcker för 8—10 pers. — Är fågeln frusen, bör den tinas upp i varmt kök, rensas och få ligga i ljum mjölk öfver natten. Den torkas därefter väl, späckas med fina späckstrimlor och uppsättes. Fågeln stekes i gryta som järpe, men fodrar 2—3 timmars stekning, beroende på om det är höna eller tupp. Skäres, garneras och serveras med afredd sås, tillsatt med tjock grädde och kallt smör samt, om så önskas, med 1 msk. rödt vinbärsgelé.

Citronkräm (för 6 pers.). Skal och saft af liten citron, 2 dcl. krossocker (190 gr.), 1 dcl. franskt vin, 1 1/2 dcl. vatten, 6 äggulor, 2 dcl. tjock grädde.

Beredning: Citronen sköljes väl och torkas, skalet afrifves mot sockret, som därefter lägges i en blankskurad kastrull. Citronsaften pressas ut och blandas med sockret. Vinet, vattnet och äggulorna tillsättas och blandningen vispas, tills sockret smält. Kastrullen flyttas då öfver elden och krämen får under kraftig vispning sjuda, tills den är tjock och pösig. Krämen upphälles och vispas tills den är kall. Om så önskas, tillsättes därefter den till hårdt skum slagna grädden. Serveras i kompottskål med bakelser.

Halfva satsen räcker till fyllning i en stor tårta. Grädden bör då uteslutas.

Majas glassbröd (för 20 pers.). 3 dcl. skiradt smör, 6 ägg, 3 dcl. fint strösocker, 3 dcl. hvetemjöl.

Till pannan: 1 1/2 msk. smör (30 gr.).

Till fyllning: Gelé eller sylt.

Glasyr: 1 hg. florsiktadt socker, 2 msk. vatten, 1 tsk. citronsaft, 50 gr. sötmandel, 10 gr. pistaciemandel.

Beredning: Smöret får kallna och röres tills det blir hvitt och pösigt. Äggen och sockret röras i 20 min., hvarefter det rörda smöret och mjölet tillsättas. En plättpanna uppvärmes långsamt och penslas med skiradt smör, i hvarje rum läggas 1 msk. af smeten och kakorna gräddas i ordinär ugnsvärme. När de äro kalla, läggas de två och två på hvarandra med sylt eller gelé emellan. De glaseras därefter med en blandning af sockret, vattnet och citronsaften och beströs med den skållade och fint hackade söt- och pistaciemandeln. Bakelserna skäras midt itu, så att de bilda halfmånar och serveras till kaffe, vin eller glass.

Soppa på rödvin (för 6 pers.). 1/2 kkp. röda sagogryn, 2 lit. vatten, 1 1/2—2 kkp. krossocker, skalet af 1/2 citron, 3 dcl. rödvin, 1 kkp. röd vinbärssaft.

Beredning: Sagogrynen sköljas och påsättas i kokande vatten tillika med sockret och citronskalet. När grynen äro klara, tillsättas vinet och saften. Soppan serveras genast med skorpor eller biskvier.

Marinerade lammkotletter (för 6 personer). 12 lammkotletter, 50 gr. rimmad, kokt oxtunga, 2 tsk. salt (10 gr.), 1/2 tsk. hvitpeppar.

Marinad: 2 tsk. finhackad rödlök, 4 persiljestjälkar, 2 lagerblad, saften af 1 citron, 2 msk. matolja.

Till panering och stekning: 60 gr. smält smör, 2 dcl. finstötta skorpor, 60 gr. kallt smör, 1 1/2 dcl. köttsky eller buljong.

Beredning: Kotletterna böra huggas med långa ben och vara omkr. 2 cm. tjocka. De torkas med en duk, urvriden i hett vatten, putsas, benen skrapas och kotletterna bultas på båda sidor, späckas med späcket och tungan, skuren i fina strimlor, ingnidas med kryddorna och läggas på ett fat. De beströs med löken, de fint skurna persiljestjälkarna och lagerbladen samt begjutas med citronsaften och matoljan. Häri få de marineras 1/2 tim., hvarunder de vändas 4 ggr. De upptagas (kryddorna skakas af), inklappas i en duk, doppas i det smälta smöret och vändas i de stötta skorporna. En stekpanna upphettas, smöret brynes däri, kotletterna läggas i och stekas 5—8 min. på hvarje sida. De uppläggas i krans på varmt serveringsfat, pannan vispas ur med den kokande buljongen, och såsen hälles öfver kotletterna. Fatets midt garneras med 2 kkp. äppelmos, tillsatt med 30 gr. fint rifven pepparrot, eller ock med champinjoner, skurna i skifvor och frästa i smör. Rundt om garneras med persilja eller salad.

Serveras med fransk potatis eller blommor af potatismos.

Soppa på brysselkål (för 6 personer). 35 brysselkålshufvud, 3 lit. vatten, 1 msk. salt (till förvällning), 1 1/2 hg. färskt, magert fläsk, 1 liten rödlök, 2 msk. smör (40 gr.), 4 msk. mjöl (40 gr.), 1 1/2 lit. efterbuljong, 1/4 lit. mjölk, salt, hvitpeppar, socker.

Beredning: Kålen rensas, sköljes och förvälles i 15 min. Fläsket skäres i tärningar, löken skalas, hackas fint och fräses i smöret tillsammans med fläsket omkr. 10 min. Kålen vrides i en duk, hackas fint och fräses väl med fläsket och mjölet. Den kokande buljongen samt mjölken spädas på och soppan får koka under rörning 15 min. Soppan silas, om så önskas, afsmakas med kryddorna och serveras med hönsqueneller eller stekta brödtärningar.

Äggvåfflor (omkr. 5 laggar). 210 gr. fint smör, 4 ägg, 150 gr. socker, 150 gr. mjöl, skal och saft af 1/2 citron.

Till järnet: 1/2 msk. smör (10 gr.).

Beredning: Smöret röres, tills det blir hvitt och pösigt, hvarefter äggulorna, sockret, mjölet och citronskalet tillsättas och massan röres 1/2 tim. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggh vitorna. Våffeljärnet uppvärmes så småningom på båda sidor och smörjes med smält smör eller hvitt vax. En slef af smeten påhälles, järnet vändes, hvarvid noga tillses, att den sida af järnet, som är mest het, vändes uppåt under gräddningen. Våfflan tages ur järnet med en gaffel, putsas med sax, lägges på brödgaller i spisen, så att den ej mjuknar. Uppläggas på tårtpapper på varmt fat och serveras med sylt eller kompott eller till kaffe eller te.

Järnet smörjes endast till de första våfflorna.

Iakttag själf, den förskönande inverkan som **Oxygenol-Tandpulver** utöfvar på Edra tänder vid flitigt begagnande. Dess verksamma beståndsdelar stärka tänderna och gör dem hvita på grund af sin blekande förmåga. Uppfriskar tandköttet.

Skolklädningar

af prima blå cheviot

ålder: 5 6 7 8 9 10 11 12 13

pris Kr. 15.25, 16.—, 16.50, 16.75, 17.25, 18.—, 18.75, 19.50, 20.50

A.-B. NORDISKA KOMPANIET,

STUREPLAN.

VECKANS PRISTÄFLING.

PRISTÄFLING N:R 40.
TRIANGLAR OCH KVADRATER.

Barnen sutto en kväll kring bordet och spelade domino. Leken tycktes bli enformig. Då kom moster Malin med två små papperskifvor, som sågo ut så här:

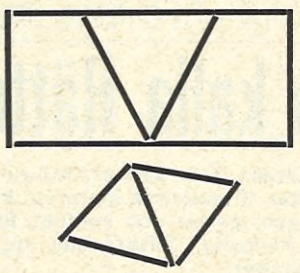

Klipp sönder dessa i 5 bitar, som ritningen visar, sade hon, och bilda af bitarna:

1) 1 stor och 1 liten triangel;
2) 1 stor och 1 liten kvadrat;
3) 1 större triangel;
4) 1 större kvadrat.

Barnen fingo sysselsättning nog, men lyckades dock lösa alla fyra uppgifterna. Huru hade de sammanfogat bitarna? Heid Verle.

Lösning insändes undertecknad med namn och adress till Red. af Idun senast den 22 oktober 1911. Å kuvertet bör angifvas pristäfling n:r 40.

De två första rätta lösningar, som vid den därefter verkställda granskningen påträffas, erhålla följande pris: 1:a pris: en försilfrad brosch eller också böcker — fritt val — till ett värde af 10 kronor. 2:dra pris: böcker till ett belopp af 5 kronor.

LÖSNING TILL PRISTÄFLING N:R 36.
EN RÄKNEGÅTA.

Det var 10 bröder och 3 systrar.

Vid den företagna granskningen af de insända lösningarna ha de två först påträffade rätta lösningarna lämnats af följande personer, hvilka alltså erhålla de utfästa prisen. Första priset: Fr. Anna Runnqvist, Älfsjö. Andra priset: Herr Ivar Åkerman, Västerås.

TIDSFÖRDRIF.

PALINDROM.

Vänd på mig hur du vill, det gör detsamma,
Det profvet utan svårighet jag tål.

Btabl. 1866.

A.C. SVENSSONS
KNÄCKEBRÖDSBAGERI
GÖTEBORG SVERIGE

Äkta Göteborgs-Knäckebröd.

Hygienkontrollant:
D:r G. Hjort af Ornäs.

Tel.: 11 & 929.

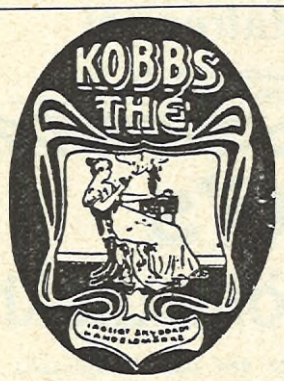

Begär alltid
Kobbs Thé
och tillse noga att de paket Ni erhåller är försedt med ofvanstående skyddsmärke ty detta är full garanti för att Ni får det bästa thé.
M. S. Kobbs Söner, Göteborg.
Théimport. Etablerad 1809.

Rikhaltiga variationer. Begär prisk.
Tidaholms Bruk, Tidaholm.
Kungl. Hofleverantör.
Försäljningsmagasin: Beridarebansgatan 27, STOCKHOLM.

Pannkakor,

Plättar och Kött-Bullar
bli porösa och läckra om vid tillagningen litet af
Lagermans Bakpulver
Tomten
tillsättes. **Se bruksanvisningen.**

Aktiebolaget
Östlind & Almquist

Piano- och Orgelfabriker, Arvika.
Kungl. Hofleverantörer.

Flyglar, Pianinon, Orglar.

Högsta Världsutställningspriser.
Mångårig garanti. Begär priskurant.
Stockholm. 23 Drottninggatan. **Göteborg.** 15 Kungsgatan.
Malmö. 10 Baltzargatan 10.
Filialförest. i Sthlm: **Dir. Carl Bohlin.**

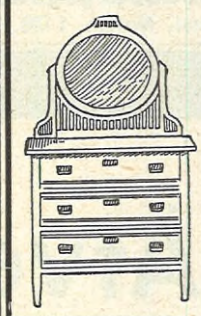

Lackerad i valfri färg med slipadt kristallglas
Kr. 58.—,
med aflångt glas
Kr. 40.—.
Bröderne Ljunggren
H. & F. A.-B.
Ad. Fr. Kyrkogata 7
STOCKHOLM.

J. G. SWARTZ'
HÖGSTA HVETEMJÖLSTYP

(GROFMALEN) "SNÖFLINGAN" J.G.S. NORRKÖPING

(FINMALEN) "SVANEN" J.G.S. NORRKÖPING

Prenumerera på Idun

I hvarje land, på hvarje tungomål,
Jag är och blir i grund likväl densamma.

Ett namn jag är — kanske du det hört stammas,
Vid glasens klang och vid en bräddfull bål,
När glädtigt kamrater tömt en skål
För dig och för din egen hjärteflamma.
Ett namn, så rikt på mjukhet och behag,
Så mildt, så ljuft, som trastens sång våren.
Nå — har du kommit gåtan nu på spåren?
Är den ej klar för dig, som ljusan dag?
Minns blott: Jag är från båda sidor lika,
Och hvarje tvifvelsmål skall genast vika.

REBUS.

F 1909 g

Anna P.

PHONOLA PIANINON
(Självspelande bästa apparat) af eget förstklassigt fabrikat
HOS
Begär priskurant!

FLYGLAR & PIANINON i olika mönster o. stilar
Pianofabrik Göteborg K. Hofl.
Begär priskurant! — Respektabla ombud antagas.

BOKSTAFSGÅTA.

Med a ett kvinnonamn, med n ett mansnamn och med k ett dåligt handlingssätt. Vera.

LÖSNINGAR

TILL TIDSFÖRDRIFVET I N:R 39.

KORSGÅTAN: 1) marskalkar, 2) Falkenberg, 3) verandatak, 4) tallbarren.

SÖNDERDELNINGS- OCH SAMMANLÄGGNINGSUPPGIFTEN:

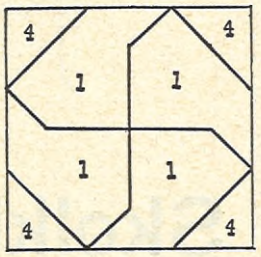

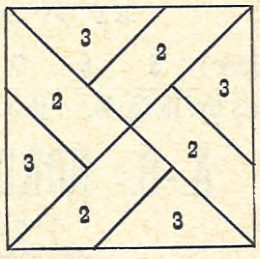

FRÅGOR

ENHVAR läsare af Idun äger rätt att i denna afdelning framställa förfrågningar rörande husliga eller andra angelägenheter till besvarande af läsekretsen. Dock förbehåller sig redaktionen oinskränkt befogenhet att utesluta de frågor, hvilka anses sakna mera allmänt intresse. Hvarje publicerad fråga kommer att besvaras, och utbetalas för det bästa svaret å någon af här nedan införda frågor, som insändes till redaktionen senast 6 dagar efter detta nummers dato, ett pris af 10 kronor.

N:r 227. Kan någon af Iduns läsare gifva mig adress på ett hem för ogifta mödrar där de kunna ha sitt barn hos sig, eventuellt mot någon liten betalning. I Stockholm eller närmaste omgifning. Fordras där något särskildt för att blifva upptagen på ett sådant hem? Fru Margit.

N:r 228. Kan någon af Iduns läsarinnor ge upplysning hvar man bäst och billigast kan rekvirera ägg i partier om 20 tjog. Norrländska.

N:r 229. Har ljust hår men märker att det mörknar mer och mer. Hvad skall jag göra för att få det ljust igen. Tacksam.

N:r 230. Jag har fått mina kinder, näsa och händer förfrusna på så sätt, att de i köld blifva alldeles blåröda och förorsaka mig ett förfärligt stort obehag. Kan någon af Iduns goda läsare gifva mig något råd för botandet af detta onda. Tacksam för svar vore Maud.

N:r 231. Jag är mycket intresserad men som jag ej är i tillfälle att kunna genomgå någon sjukvårds- eller samaritkurs ville jag härmed fråga, hvilken läkareook som vore den bästa att köpa, för att genom självstudium kunna lära något. Tacksam för svar är Härjedalska.

Af största vikt
är rationell tandvård med
STOMATOL

N:r 232. Hurudan gymnastikdräkt begagnas af de kvinnliga eleverna vid gymnastikinstituten? Hvilka läroböcker och hvad är priset på dessa frågar Gymnastikdirektör.

N:r 233. Vore tacksam om någon af Iduns läsarinnor kunde upplysa mig om huru man tillreder den s. k. Bulgariska surmjölken. Har flera gånger försökt efter det recept som medföljer »Milkacidinet» men aldrig lyckats. Är det mycket noga med värmen? Det är ju svårt att under ett helt dygn hålla samma temperatur. Lisa.

N:r 234. Vore tacksam för upplysning, huruvida vid middag för endast herrar och där någon mer framstående person t. ex. biskop eller landshöfding är hedersgäst denne eller värdinnan skall bjudas först eller om det bör ordnas så, att båda bjudas samtidigt. Nygift fru.

N:r 235. Kan någon af Iduns läsarinnor gifva mig ett råd hur man skall få bort rynkor. Finns här några massageapparater att få köpa? Innerligt tacksam för råd vore Birgit.

N:r 236. Kan en statens tjänsteman i storstad med 1,800 kr. inkomst gifta sig nu, då lönen om några år blir 3,000 kr.? Hur bör man i så fall förståndigast inrätta det för sig? Kanske hustrun bör bidraga till inkomsternas ökande, då hon kan det? Mycket tacksam för goda råd är Lärarinna.

N:r 237. Finnes något botemedel för sömnlöshet beroende af öfveransträngning och nervositet? A. L. Malmö.

N:r 238. För ett recept å dietiska, mjuka honungs- eller pepparkakor vore undertecknad mycket tacksam. Mångårig läsarinna.

N:r 239. Känner någon af Iduns läsarinnor något botemedel för darrhändthet? Malin.

N:r 240. Kan någon af Iduns läsarinnor gifva upplysning om hvar man grundligt får lära tillskärning af damdräkter och klädningar. Undertecknad något kunnig i sömnad. Tacksam 1911.

N:r 241. Hur förvaras bäst rå frukt för vintern? Husmor.

N:r 242. Jag skall ha en tebjudning för mina väninnor. De bruka ofta bjuda mig på middagar, därför ville jag att den lilla kvällsstunden hos mig skulle vara angenäm och väl arrangerad. Jag kan icke laga någon mat, då jag bara har ett rum och spritkök, men jag skulle vilja ha något godt och fint till teet ändå. Gif ett råd åt Självförsörjande.

N:r 243. Hur skall en nyttig-när-somhelst-klädning sys till vintern? Jag har bara råd att skaffa en. Fattig flicka.

N:r 244. Hvar får man lära sig koka goda karameller. Obs.! »Icke fabrik». Landtfru.

N:r 245. Hvar kan man utbildas till fältskär? Hur dyrt ställer sig detta? Fordras mycken läsning? Hur lång tid tar det? Och det viktigaste af allt — kan man försörja sig såsom fältskär? En kämpande syster.

N:r 246. Vore mycket tacksam att få ett råd angående en lämplig sysselsättning. Jag har stor håg för teckning. Har i ett par år, hvarunder jag lärt mig hushåll, dessemellan sysslat med teckning, äfven sammansatt mönster för handarbeten o. d. Hade tänkt genomgå en kurs i tekniska skolan men denna är ju 3-årig. Undrar nu om det ej gifves någon utväg där jag kan få förtjäna något med min teckning. Hvar kan man få lära s. k. konsthandtverk? Lottie.

N:r 247. Vore mycket tacksam få veta något bra medel mot ömhet under fötterna, så plågsamt vid gående. Har försökt åtskilligt, men utan resultat. Prenumerant.

N:r 248. Som jag blifvit ordinerad att vistas i södra Europa i vinter men icke kan förfoga öfver mer än 80 kr. i mån., undrar jag, om någon kan ge mig underrättelse om man kan, ock i så fall var, reda sig på ofvannämnda belopp. Tacksam för svar vore Maria.

N:r 249. Skall en nygift familj först se sina vänner hos sig eller tvärtom. Jenny.

N:r 250. Någon bra orienterande bok i kvinnofrågan? K.

Fyrtornets RADHES
Ansjovis i Ostronsås
Erkändt bästa inläggning.
För finsmakare!

BREFLÅDA

REDAKTIONENS BREFLÅDA:

H. S. Idun använder litterära bidrag och icke pamfletter.

Lena. Berättelsen är verkligen »allt för underhaltig.»

Moor. Sänd returporto!

Paula Henry. Svammel.

Sidela. Nej, inte om vi finge betalt!

X. X. X. Vi ha ej kunnat leta början eller slut på artikeln, som förefaller hoprafsad. Skada på ämnet!

Desidero. Ej utan förmåga, men vi ha ej plats.

EXPEDITIONENS BREFLÅDA:

»R. C. H.», Lund, 3:25 pr gång. »Pålitliga», Vadstena. 3 kr. pr gång.

Intet besvär med vin, konjak, kaffe, saft eller dylikt vid begagnande af Vasens (f. d. Nordstjernans) Laxérmarmelad, det behagligaste afföringsmedel som existerar. På alla apotek.

En intelligent och energisk dam

af god samhällsställning kan erhålla anställning i Försäkringsaktiebolaget Heimdall för att inom Stockholm med omnejd, dels på egen hand och dels med biträde af kvinnliga agenter afsluta Inbrotts- och Stöldförsäkringar. Förmånerna utgå i form af lön och provision. Svar med uppgift om förutvarande sysselsättning och ref. m. m. torde sändas till bolagets hufvudkontor, Hamngatan n:r 12, Stockholm f. v. b.

BÄTTRE SIDEN ÄN SCHWEIZER-SIDEN FINNES ICKE!

Begär prof på våra nyheter i svart, hvitt eller kulört: **Duchesse, Voile, Satin souple, Taffetas, Crêpe de chine, Eolienne, Côtelé, Mousseline,** 120 cm. bredt, från 95 öre metern, **sammet** och **plysch** till klädningar och blusar, äfvensom **broderade klädningar** och **blusar** i batist, ylle, lärft och siden.
Vi sälja endast garanteradt solida sidentyger **direkt till privatpersoner, porto- och tullfritt** till bostaden.
Schweizer & Co., Luzern S 3 (Schweiz).
Sidentygs-Export. — Kungl. Hofl.

Beställningar å kalla Rätter

såsom glaserad tunga och fågel, färser, à la dauber, vol-au-venter, mayonnaiser, krustader, kroketter, äfvensom å matbröd, kaffebröd, småbröd, bakelser, tårtor, glace, geléer och konfekt, likaså å medvurst, fläskkorf, pressylta, kalfsylta, lefverpastej m. m., emottagas från 9 oktober—15 december.

Elisabeth Östmans Husmoderskurs,
34 Jakobsbergsgatan 34, 3 tr., Stockholm.
Rikstel. Norrm. 108. Allm. Tel. 9302.

AXA Hafregryn Hafremjöl
AXA Hafregröt regelbundet hvarje dag till frukost håller magen i ordning.

Äfven Ni

kommer efter ett försök med det hälsosamma och billiga "Kathreiner" att föredraga detsamma framför det skadliga och dyra bönkaffet. "Kathreiner" är sedan mer än 20 år tillbaka bepröfvadt och drickes dagligen af millioner människor.

"Det är fråga om Eder hälsa."

LIEBIG's Köttextrakt

gör den därmed tillredda födan kraftigare och bättre, utan att därvid förtaga matens egen naturliga smak. Det är ett enastående medel, som ingen förståndig husmor borde underlåta att använda. Bruksanvisning medföljer hvarje burk.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

BILDAD ung flicka, som vill utbilda sig i tyska, kan få plats i en tysk-svensk familj såsom hjälp i hemmet. Fullständigt som medlem af familjen. Svar med närmare upplysningar till Frau Direktor Hittenkofer, Strelitz, Alt in Mecklenburg.

BÄTTRE barnkär flicka får plats som barnfröken i yngre familj. Svar till »Familjemedlem», Lidmans Annonsbyrå, Hedemora.

ALLVARLIG, medelålders, anspråkslös, barnkär fröken sökes till godt hem invid Stockholm. Hon skall vara sykunnig samt villig att hjälpa till med städning, damning och för öfrigt alla i hemmet förekommande göromål samt hafva tillsyn öfver 2 barn i åldern 11 och 5 år. — Två jungfrur finnas. — Begynnelselön 30 kronor i månaden. Svar med fullständiga upplysningar och uppgift å muntliga rekom. till »Pliktkänsla», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

BARNFRÖKEN. En bättre flicka som är van vid små barns skötsel och är kunnig i sömnad erhåller plats i medio af okt. Svar med löneanspråk till Fru Mia Sundberg, Handtverkaregatan 33, Gefle.

UNG tyska får plats i officersfamilj i Karlskrona för att tala tyska förnämligast med 13-årig dotter. Svar till »L.» Karlskrona p. r.

TILL 1:sta nov. sökes till familj med 5 barn en bildad, duglig flicka med intresse för barn, att hjälpa till med skötseln af dem samt äfven biträda med andra göromål; endast en jungfru. Svar med löneanspråk, ref. och foto, sändes till »O. E. O.», Fors station.

EN barnkär och plikttrogen husföreståndarinna sökes att förestå hemmet och sköta en 1½ års gammal flicka hos änkeman på landet. Svar med ref. och löneanspråk omg. till »Tjänsteman», Iduns exp.

BARNFRÖKEN, bildad, anspråkslös, frisk, erhåller god plats nu genast eller 1 nov. för 3 barn, 6—2 år. Bör vara kunnig i sömnad och i att undervisa nybörjare. Goda rek. fordras. Foto., uppgift om ålder och lönepret. sändes till Friherrinnan Hermelin, Bångbro.

HOS mindre familj finnes plats att tillträda den 1 nov. för en rask flicka, som är villig att med husmoderns hjälp utföra alla inom hemmet förekommande göromål. Svar till »Ung fru», Luleå.

ALLVARLIGT sinnad och skicklig lärarinna erhåller genast plats för underv. af 2:ne flickor, 10 och 8 år, i vanl. skolämnen, språk och musik. Svar med betyg och uppg. om lön till Prästgården, Börstig.

PÅLITLIG barnsköterska, ordentlig och barnkär får plats 1 nov. för 2 barn om 2 och 4 år. Svar med betygsafskr., lönepr. samt foto. till »A. C. P.», Iduns exp.

FÖR ung bättre flicka finnes plats på Lidingö att med bättre flicka som kamrat sköta alla hemmets sysslor. Kunnighet i matlagn. fordras. Adr. Fru Edström, Dalängen, Lidingö.

Stadssjuksköterskетjänsten
i Varberg är ledig den 10 dec. 1911. Kompetens: genomgått teoretisk-praktisk utbildningskurs å större sjukhus under minst ett år. Lön 600 kr., 325 kr. i hyresersättning m. m., 50 kr. till pensionsafgift, 3 ålderstillägg à 75 kr. efter resp. 3, 6 och 9 år, 1 månads semester. Ansökan åtföljd af bl. a. läkarebetyg till Hälsovårdsnämnden i Varberg före den 1:sta nov. 1911.
Hälsovårdsnämnden.

I läkarefamilj
i villasamhälle, Sthlms närhet, litet hushåll, medlem af familjen, får bildad hushållsvan flicka kunnig i matlagning plats. Vid. Nya Inack.-Byrån, Brunkebergsgat. 3 b, Sthlm.

Bildad tyska
önskas 1 nov. som barnfröken i svensk officersfam. att sköta 3 barn, 10—8—4 år, kompetent undervisa 10-åringen i tyska språket och musik. Kunnig i sömnad. Ref. och fordringar till Fru Eva Jacobson, Bofors, Värmland.

Vid Säfers hospital
finnas platser lediga för 1 tvättföreståndarinna och 1 bageriföreståndarinna, löner à 400 kr. (samt 3 ålderstillägg), 1:a klass kost, bostad m. m. Ansökningar, åtföljda af styrkta betygsafskrifter, frejd- och läkarebetyg m. m., insändas till Hospitalskontoret, Säter.

Två Sjuksköterskeplatser
vid Västmanlands Läns Tuberkulossjukhus invid Västerås kungöras härmed till ansökan. Tillträde den 1 inst. dec. Lön 450 kr. pr år jämte allt fritt. Ansökningar, åtföljda af meritförteckning kunna före 15 inst. okt inlämnas till sjukhusets läkare, doktor Martin **Sjögren, som** intill 4 okt. lämnar närmare upplysningar. Adr. Nedre Trädgårdsgat. 6, Västerås, kl. 10—12 f. m. Riks. 458.

Afdelningssköterska
får plats å med. afd. å Lasarettet i Falun den 1 dec., eventuellt 1 jan. Lön 500 kr. och allt fritt. Ansökan jämte erforderliga betyg, äfven skolbetyg, insändas till Husmodern.

I jungfrus ställe.
Bättre flicka erhåller plats till den 1 nov. i liten familj på landet. Lön 15 kr. pr mån. Svar inom 14 dagar med foto. till »Landtgård», Iduns exp.

EN SKICKLIG KOKERSKA använder helst Klafreströms spislar. Dessa baka bättre än alla andra, då ugnen uppvärmes fullkomligt jämnt. Begär priskurant, gratis och franko från Bruket, Klafreström.

PLATSSÖKANDE

UNG lärarinna önskar mot fritt vivre vistas som hjälp och sällskap hos äldre fru eller fröken i Stockholm under dec., jan. och halfva febr. Svar till »U. H.», Sandseryd, Jönköping.

PLATS önskas af 23-årig flicka, som genomgått Kindergarten och husmoderskola. Svar till »D. V.», Iduns exp.

BARNFRÖKEN. 22-årig flicka, utexaminerad i späda barns vård, önskar i början af nov. plats i familj, helst i Stockholm, att vårda spädt barn samt för öfrigt vara som hjälp och sällskap. Lön 30 kr. pr mån. Svar till »D.», Katrineholm p. r.

HUSHÅLLSVAN, bildad flicka, kunnig i matlagning, bakning alla husliga bestyr, söker plats. Goda rek. Svar till »Plikttrogen, arbetsam», Sv. Telegrambyrån, Sthlm.

MUSIKALISK, hushållskun. dam, stud. tyska och engelska i utl. önskar plats. Äfven maskinskrifn. Svar till »22 år», Allm. Tidn.-kont., Sthlm.

UNG bildad musikalisk flicka önskar plats i bättre hem. Svar tacksamt till »Musikalisk», Sydsvenska Annonsbyrån, Helsingborg.

SÅSOM husföreståndarinna söker änkefru plats i godt hem. Den sökande är omkring 40 år gammal, ordningsfull, sparsam och mycket hemkär. De bästa rek. kunna lämnas. Svar till »Husmor», Iduns exp.

UNG examinerad sjuksköterska önskar plats i privatvård eller på sjukhem. Svar emotses med tacksamhet under adr. »Musikalisk», Iduns exp. f. v. b.

HANDARBETSLÄRARINNA söker plats i skola, hem eller tapisseriaffär. Kunnig i linne- och klädsöm. Svar till »E. F.», Borl. Tidn., Borlänge.

HURTIG, bildad flicka, 19 år, van vid husliga sysslor söker nu plats i fam. eller hos ensam fru. Något musikalisk. Anses som familjemedlem. Någon lön önskvärd. Svar till »Duglig», Bokhandeln, Nybro.

31-ÅRIG LÄKARDOTTER önskar till hösten värdinneplats i bildadt hem eller som sällskap och hjälp hos äldre dam. Har genomgått husmoderskurs i Sthlm och har mångårig praktisk erfarenhet att sköta ett hem. Vidare upplysningar gm. Fredrika Bremerförbundets Byrå, Sthlm.

24-ÅRIG arbetsvillig flicka önskar gå god husmoder tillhanda för att mot fritt vivre få lära sig hushållet. Tacksam för svar till »K. F.», Borås p. r.

SJUKSK.-ELEV med 1-årig kurs önskar plats den 1 nov. 1911. Svar til »G—a», Karlshamn p. r.

20-ÅRS LANDTFLICKA, som genomgått folkhög- och husmoderskola, önskar plats i familj helst å herregård i mellersta Sverige, som husmoders hjälp. Svar till »S. G.», Mellerud.

24-ÅRIG FLICKA af god familj och kunnig i alla ett hems göromål samt sömnad, önskar plats i nov. Lön önskas. Svar till »Olga», Postkontoret, Linnégatan, Stockholm.

ANSPRÅKSLÖS bättre flicka, kunnig i matlagning, bakning, sömnad, finare handarbeten etc., önskar plats i fin familj som hjälp och sällskap eller tillsammans med husmodern sköta hemmet (ej grofsysslor). Vill anses som familjemedlem. Svar till »24 år», Lidköping.

I GODT HEM
helst å större landtegendom önskar en 19 års flicka af god familj plats den 1 nov. som husmoders hjälp och sällskap; är kunnig i matlagn., handarbeten och alla inom ett hem förekommande göromål. Genomgått väf- och konserveringskurs. Önskar anses som familjemedlem. Svar till »S. C.», Linköping p. r.

EXAMINERAD barnsköterska önskar plats för späda barn. Kunnig i tyska och engelska språken, efter flera års vistelse i utlandet. Goda ref. Svar märkt »Barnavän», Iduns exp.

Bildad, medelålders dam
af fin fam. önskar plats som husfru hos bildad, aktad änkling, helst där barn finnes, eller ock som sällskap och föreläserska hos herre eller dam i Sverige eller utomlands. Sökanden, som är svensk-finska, är van värdinna, är mycket barnkär samt energisk, plikttrogen och glad. Svar till »Flitig fru», Iduns exp.

21-årig landtbrukaredotter
önskar 1 nov. plats i god familj i södra Sverige. Kunnig i enklare matlagn., villig deltaga i förefallande göromål. Vill anses som medlem af familjen. Innehar dylik plats i norra Sverige. Sv. »Förlofvad 1911», Karlskrona p. r.

Ung, bildad, hushållsvan
flicka önskar plats i fint, trefligt hem, helst i skogsbygd, som hjälp och sällskap. Kunnig i sömnad. Svar till »Arbetsam K. B.», Varberg p. r.

Legitimerad sjukgymnast
söker plats nu genast. Goda betyg och rek. Talar franska och något tyska. Svar till »Oktober—Jul», Iduns exp.

A young English lady,
daughter of a naval officer, desires a situation in a Swedish family as companion, to talk English with girls of over 15 years. References, Swedish and English. Apply, »H. M.», St. Nyg. 11,2 v. h., Göteborg.

OBS.! I frisk småländsk skogstrakt emottages 9-årig väluppfostrad gosse som studiekamrat till hurtig jämnåring. Utmärkta ref. Pris 65 kr. pr mån. Svar till »Prästgård», Iduns exp. f. v. b.

HUSHÅLLSSKOLA och PENSION för unga flickor i frisk vacker trakt nära Köpenhamn. Ny halfårskurs börjar d. 3 nov. Främmande språk talas; undervisning meddelas af infödda lärare. Omsorgsfull vård. Pris 85 kr i månaden. Upplysningar hos fröken Kerstin Hesselgren, Norrlandsg. 17, Stockholm. Program sändas. Fru Stamer, Skovvej 7, Gentofte, Danmark.

LEONARDSBERGS pensionat, Fiskeby, erbjuder god inack. till moderat pris. Svar Rikstel.: Norrkoping—Leonardsberg, två ringningar.

INACKORDERING. För en 14 års gosse, som efter genomgången sjukdom (danssjuka) är i behof af hvila, sökes god inackordering å hälsosam trakt på landet, helst i familj hvarest jämnårig ungdom finnes och där tillfälle till lättare undervisning i vanliga skolämnen kan erhållas. Svar till »Carl Oscar», torde insändas till Nordiska Annonsbyrån, Göteborg.

JUNGES MÄDCHEN, das die deutsche Sprache erlernen und sich nebenbei im Haushalt leicht betätigen möchte, findet angenehmen Aufenthalt auf einem Rittergut Nähe Stralsunds. Beste Refer. Pension nach Vereinbarung. Frau Eggerss. Lg. Haushagen — Neuhof b. Kgl. Horst, Neuvorpommern.

HEL inack. finnes för äldre dam eller herre i fin familj på Lidingö (ej villastad) 30 min. resa till Stockholm, 5 min. väg till brygga till 1 okt. Svar till »G. 1911», Skärsätra p. r.

PÅ LANDET i godt hem, friskt och vackert beläget i Stockholms närhet, mottagas några unga flickor för att under erfaren husmoders ledning lära allt hvad som fordras för att kunna sköta ett hem, såsom uppköp och beräkning, matlagning, bakning, städning, tvätt, lagningar m. m. Finaste rekom. Pris 100 kr. pr månad. Svar till »Hem — ej skola», adr. Nya Inack.-Byrån, Brunkebergsg. 3 B, Stockholm.

MEDELÅLDERS lärarinna önskar inackordering i godt bildadt hem. Villig hjälpa till i hushåll eller läsning. Svar till »Billigt pris», Iduns exp.

Väsby Sjuk- och Hvilohem,
5 min. prom. fr. Väsby station, mottager nervsjuka och klena till moderat pris. Läkare i närh. Ex. sköterska. Allm. Hammarby 36.

Plats å landsbygden önskas
för medelåld. herre af god familj som sällskap åt äldre man mot fritt vivre jämte någon liten kont. ersättning. Litt. och musik. bildad, kunnig och händig, angen. sätt, godt lynne. Svar till »H. A.», Iduns exp.

The Abbey High School, Grimsby, England.
Föreståndarinnan emottager till inack. unga damer hvilka önska lära engelska språket etc. Moderata betingelser. Hälsosamt grannskap. Ref. önskas och lämnas. The Abbey High School, Abbey Park Road, Grimsby, England.

Ung flicka af god familj
önskar komma i godt hem på landet, helst i mellersta Sverige, för att under skicklig husmoders ledning deltaga i alla husliga göromål. Svar med uppgift om pris till »Godt hem 24», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

För nervsjuka!
Lugnt hem i vacker trakt af Småland. God vård. Moderata priser. Josefina Göransson, exam. sjuksköterska, adr. Ryssby.

Stjernfors Pensionat och Hvilohem.
Utm. rekreationsort alla årstider. Väl ombonade rum. Storslagen bergslagsnatur. Ref. Stockh. Rikst. 6812—11848. Allm. 16913. Adr.: Kopparberg. Riks 36.

I bildadt hem i närheten af Göteborg
mottagas från 15 okt. 3 à 4 unga flickor, hvilka under praktisk husmoders ledning önska grundligt lära sig matlagning och ett hems skötande. Pris 75 kr. pr mån. Närmare upplysningar genom Fru F. Hammar, Villa Fredriksro, Göteborg. Rikstel. 4381.

Schweiz! Waldheim, Bern.
Pension för unga flickor (16—20 år). Vackert belägen i en härlig park. Franska och tyska talspråk o. undervisning äfven i engelska, musik, målning m. m Vinter- o. sommarsport. Resor företagas till Italien o. sommaren tillbringas i Alperna. Ref. och prospekt erhållas genom majorskan Schenström. Uppsala o. fröken A. Bergqvist, Linnégat. 11. Göteborg.

Medelålders änkefru önskar ingå såsom kompanjon helst tillsammans med annan dam i vinstgifvande affär eller företag. Något kapital kan insättas. Svar till "Samarbete", Iduns exp., Stockholm.

Hotell Windsor
Rom.

Första klass familjehotell. Centralvärme, hiss och badrum.

Enda hotell i Rom där svenska talas. Brej besvaras på svenska.

Castelli & Lantenay.

Vi søger paa hver Plads en Agent, der ved diskret Medarbejde kan opnaa stor varig Indtagt foruden gratis Cycle til Demonstration og Befordring. Oplysninger mod 20 Øre Frim. til Svarporto. De forenede Cyclefabrikker, København F.

Crême de Cholepalmine,
utmärkt antiseptiskt hudmedel,
säljes i tuber à 30 öre hos *Herrar Speceri-, Färg-* och *Parfymhandlande* m. fl. samt å *Apoteken.*

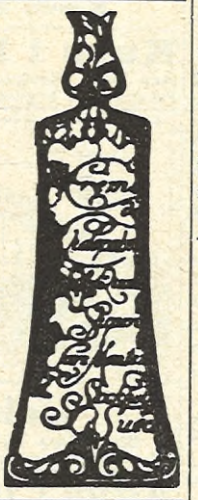

Damhårarbeten.
Peruker, Benor, Flätor, Länkar m. m. tusental. Obs.! Vi signera ej postpaket med "Hår". Herr o. Fru E. MALMBERG, 58 Klarabergsgatan 58, Stockholm.

Nervösa personer
använda
(Trainers) Mühlrads **Lecitin-tabletter,**
som innehålla det för nerverna så viktiga och styrkande lecitinet. Detta är en fosforhaltig, organisk förening, som utgör en lifsviktig beståndsdel i hjärn- och nervsubstansen. Anbefalles vid neurasteni och andlig öfveransträngning m .m. Lecitin är »nerv-föda». (Trainers) Mühlrads Lecitin-tabl. fås endast å apoteken.

Mellins Food
är bästa kraftnäring för svaga, klena barn i alla åldrar. Bok om barns uppfödning gratis och franko från Mellins Food Depôt, Malmö.

Specialaffär för **SCHWEIZER-BRODYR, SPETSAR, VÄFNADER** m. m. Tillverkning af **DAMUNDERKLÄDER.** Rikt profsortiment till landsorten.
BRODERI-AFFÄREN.
3 KOMMENDÖRSG. 3,
har flyttat till n:r **9** samma gata.

Köp Salanders sängfiltar,

de bevara hälsa och kraft, göra bädden angenäm och hemmet gediget. Filtarna tillverkas i kvaliteerna 1:a, 2,000, 1,000 och 500 i många mönster och färger till ytterst billiga priser samt förses med märke som kan affordras säljaren. Lager i garn-, väfnads- och sängutstyrselaffärerna. Om ej så åberopa "Idun" och vänd Er direkt till **Salanders Fabriksaktiebolag, Lund.**

Linnetvätten
mår väl utaf sol- och lufttorkning efter fullständig hygienisk tvättbehandling.
Vi hafva inrättat oss härför och inbjuda alla som har intresse af att bese modern tvättbehandling till personligt besök.
Vördsamt
Stora Essingens Ångtvätt.
Telefoner: Riks o. Allm.: Stora Essingen 12.

Att själf måla (lackera) möbler m. m. kan hvem som helst med Ripolin. 84 färgtoner. Torkar fort med en porslinsliknande glans. Otroligt hållbar. En bok »Om dekoration och målning» jämte fullständiga färgskalor erhålles gratis och franko. Le Ripolin, 24 Smålandsgatan Sthlm.

Handväfda Linneväfnader
från Gestriklands Linneväfveri äro **hållbarast och i bruket** billigast. Moderna mönster. Låga priser. *Begär katalog.*
Gestriklands Linneväfveri, Gefle 2.

THULE CACAO
är en absolut ren produkt, tillverkad af allra finaste cacaobönor. På grund häraf drygare och i bruket billigare än andra fabrikat. Finaste arom. Lättsmält och närande. Per hektopaket 45 öre. Bästa svenska fabrikat.
THULE

En husmoder skrifver: "Gud välsigne Eder för att Ni har infört detta härliga, billiga och dryga **Kohinoor's té** på svenska marknaden". Téet tillhandahålles hos alla finare specerister. I Stockholm dessutom i "Svenska Hem", i Sture Handskmagasin samt hos fru Elsa Borgström, f. Lagercrantz. **Begär téet hos Eder handl.** eller A.-B. Kohinoor, Göteborg.

Ett försök skall visa Eder att baljnitarne hjälpa mot gissnande träbaljor. Pr ask à 100 st. 1 kr. Skrif genast till **S. A. W. Sundelin, Göteborg.**

Praktiska artiklar för fruktförvaring.

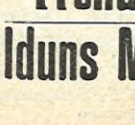

Fruktskåp. Fruktställ. Fruk korgar. Fruktplockare. Fruktstegar. Potatiskistor. Begär vår prisk urant och sänd oss i god tid en profbeställning.
Rönneådalens Slöjdindustri, adr. Stockamöllan. Tel. 5.

Prenumerera på Iduns Modellkatalog

Det bästa läkemedlet är

NISSENS

ÄKTA BRÖSTKARAMELLER

Enda tillverkare A.-B. Nissens Manufacturing, Norrköping.

Doktor J. Arvedsons kurs

Sjukgymnastik, Massage o. Pedagogisk Gymnastik,

anordnar enligt kongl. maj:ts medgifvande samma kompetens o. rättigheter som en kurs vid Gymnastiska Central-Institutet.

Kursen 2-årig, börjar den 15 sept.

Prospekt på begäran genom D:r J. Arvedson, adr. Strömsborg, Stockholm.

Gymnastikdirektörsexamen

aflagges efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.

Ny kurs börjar 18 sept.

Prospekt gen. *kapten J. Thulin, LUND.*

Vid

Professor Unmans Institut

börjar 2 okt. ny (ett-årig) kurs i *Massage* och *Sjukgymnastik.* Begär prospekt! Brunkebergsgat. 9, *Stockholm.*

Den som vill undvika att i sommartid få en röd och fräknig hy bör ingnida den med Oatinecrème som är en naturprodukt framställd af ren hafre.

Huden får genom rationelt bruk en vacker varm färg.

Oatine finnes öfverallt samt hos A. W. Nording, Biblioteksgatan 11 och Drottninggatan 63, Stockholm.

SANITAS. **Specialaffär för Sjuk- o. Hälsovårdsartiklar.**

Dambindor 95 öre pr duss., med lifband 1.25. Stickade d:o. Sprutor, Sköljkannor, Bråckband, Nappar o. Bindor. Landsortsorder exp. omgående. Rekv. från 5 kr fraktfritt. **Odengatan 39, Stockholm.**

Äkta Hårnät, största storlek 4 kr. pr duss. **Parfymmagasinet, 24 Birgerjarlsgatan.**

Rysk Fräkenpomada,

fullt oskadlig, storartad effekt, kr. 4,50 endast i

Franska Parfymmagasinet,

21 Drottningatn 21, Stockholm.

Hårfärgningskamm.

Grått, rödt, ljust hår får en proper, naturlig färg, svart, brun, blond. Giftfri, årslång brukbarhet. Pris 3 kr.

Kem. Tekn. Nederl., Malmö 20.

Missprydande hårväxt

borttages för alltid med **Trianonpasta** utan efterlämnande af märken eller rodnad i huden. Absolut ofarligt, luktfritt medel — icke pulver. Bättre än elektrolytisk behandling. Användes dagligen med osviklig framgång i min praktik för skönhetsvård, vid behandling såväl i ansiktet som å kroppen. Pris 5 kr., till landsorten mot postförskott. Försändes diskret. *Maria Enquist,* Biblioteksgat. 6—8, Stockholm. Riks Norr 390. Allm. 22662.

Rynktinktur

(Majorskan Edmann, Varberg)

förminskar rynkor i hög grad, borttager pormaskar, har en underbar förmåga att föryngra och förskona emedan hyn blir skär och genomskinlig. Pris 3:25. Förnämsta parfymaffärer.

Äkta Haarl. Blomsterlök

i stort sortiment, för såväl driftning i kruka som för kallj ord.

för 1 kr. + porto 30 öre, 25 st.
(5 Hyacinter, 6 Tulpaner, 2 Tazetter, 2 Narcisser, 10 Crocus)

för 2 kr. + porto 50 öre, 50 st.
(10 Hyacinter, 12 Tulpaner, 4 Tazetter, 4 Narcisser, 20 Crocus)

Begär priskurant. — Gratis o. fr.

A.-B. L. DÆHNFELDTS FRÖHANDEL, HELSINGBORG.

Snöhvit tvätt utan borstning eller gnidning

erhålles med Castoritvål. Absolut fri från skadliga ämnen. 4 tvålar för kr. 1:30. Kölnerlagret, 24 Smålandsgatan, Stockholm. Prospekt franko.

OLAUS OLSSONS KOLIMPORT-

• AKTIEBOLAG •

— Etableradt i Stockholm 1880 —

1:a Anthracit

Hushållskol ▰ Cokes ▰ Briketter

Allm. Telefon 868, 4735, 4736, 393. Rikstelefon 179, 6610.

Doktorinnan Bergmans Målarskola.

Elever mottagas i Porslin-, Olje-, Akvarell- och Gobelinmålning. Miniatyr på elfenben. Beställningar mottagas.

Humlegårdsgatan 10, 3 tr.

Målarskolan, **38 Smålandsgatan.** **Tel. 62 Brunkeb.** Undervisning i Porslin, Oljemålning, Gyllenläder, Läderplastik m. fl. ämnen. Lager af porslin, materiel för målning. Porslin brännes. *Emma Nordberg. Augusta Peterson.*

Lektioner i Linnesömnad,

(äfven Blusar, Barnkläder m. m.)

Praktisk metod, utan träckling. — Hvarje elev disponerar en symaskin.
Stockholm: Sibyllegatan 36, 4 tr. (hörnet af Karlavägen). Riks 3530. Allm. 21004.
Malmö: Fersens väg 2, 3 tr. (hörnet af Regementsgatan). Riks 4490, event. 4083.

Karin Egnér. ***Eva Egnér.***

Kurs i klädsömnad. Elever mottagas dagligen kl. 11—3. Upplysn. i skolans lokal. Grefgatan. 57. Allm. tel. 22453. Aftonkurs två gånger i veckan. Prospekt på begäran. **Selma Wahlgren.**

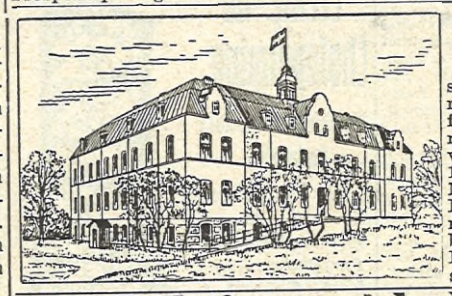

Kristinehamns Praktiska Skola.

(Grundad 1878.)

Sveriges största o. mest mångsidiga praktiska läroanstalt för män och kvinnor. Aderton olika fackavdelningar. Förbereder till realskoleexamen m. m. Stor tidsvinst. Nya kurser börja 1 aug., 1 sept., 1 okt., 1 nov. och 9 jan. Nära 7,000 elever bevistat skolan. Före val av skola rådfråga om möjligt förutvarande elever. Nybyggd lokal med härligt läge Riks. 115. Begär prospekt. Uppgif denna tidn. *Carl Pehrson.*

Lektioner i bokbinderi.

Bind Edra böcker själfva. Undervisningen lämnas af *Fröken Holmgren,* **Västmannagatan 61, 2 tr.** A. T. Vasa 1710. R. T. 9961.

Anna Lundberg har återtagit sina lektioner i **Bokbinderi.** Kurser à 25 kr. Äfven meddelas undervisning i porslinsmåleri. Anmälningstid 4—5 e. m. Sturegatan 38, 3 tr. **Obs! Ändrad adress.** Allm. Tel. 22459.

Syster Sigrid Anderssons (f. d. Hård af Segerstads)

Sjuk- och Hvilohem

R. T. 8844. **Sibyllegatan 46—48.** A. T. 9944.

Omsorgsfull vård af examinerade sköterskor. Godt bord. Moderata priser.

Berndorfer Ren-Nickel-Kokkärl

med vidstående fabriksmärke äga inga för hälsan skadliga egenskaper; äro de i längden billigaste kokkärlen; behöfva ej förtennas; angripas ej af soda; återköpas med kr. 4.50 per kg. Lager hos Bosättnings- och Järnaffärer. Priskuranter genom

Max Däumichen, Stockholm.

FÖR HÖSTSÄSONGEN 1911!

Nu utkommen!

Iduns Modellkatalog N:r 4

med ett rikhaltigt urval af säsongens bästa modenyheter.

Till salu i alla boklådor, hos alla tidningsförsäljare och portofritt från Iduns expedition, Mästersamuelsg. 43, Stockholm.

Pris 60 öre.

Svenska Slöjdföreningen

utlottar årligen i fyra dragningar mönstergilla alster af konstindustri, konsthandtverk och konstslöjd i värde varierande från kronor 6,000, 5,000, 4,000 etc., etc., intill 25 kronor per vinst. Lott för helt år 15 kronor eller med omsättning, till 2 kr., 3 kr., 4 kr. och 6 kr. per respektive klass. Återstående dragningar den 14 september och 14 december. Utställning och lottförsäljning 16 Birgerjarlsg.

Canfield Schweissblatt

Nahtlos Geruchlos Wasserdicht

Unübertrefflich. Schutzmittel für jedes Kleid.

Canfield Rubber Co.,

Hamburg,

Hohe Bleichen 31/32.

Nur echt mit unserer Schutzmarke "Canfield".

Jedem Schweissblatt ist ein Garantieschein beigefügt.

Nyheter uti VADMAL

140 cm. breda, à kr. 2: 40, 3: 25, 5: 50 pr mtr.

Norrköpings Ullspinneri, 9 Hötorget, Stockholm.

Lättantändliga vekar enligt svenskt patent N:o 16705

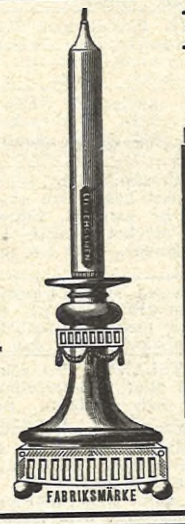

LILJEHOLMEMS

Stearinfabriks-Aktiebolag

Kungl. Hofleverantör

STOCKHOLM Sö.

Kronljus	Kanalljus
Stakljus	Grenljus
Lyktljus	Julgransljus
Altarljus	Cykelljus

Illuminationsljus

Pianoljus "Splendor"
i engelsk typ.

Endast superior och prima ljus äro stämplade "LILJEHOLMEN"

Nyutkommen bok om

Kvinnans rösträtt

Hvad är berättigadt i kvinnans sträfvan efter politiskt inflytande?

En analys och ett förslag af

B. O.

Pris 50 öre.

Prenumerera på "KONSTFLIT"

förnämsta konstslöjds- o. handarbetstidning.

Pris halfår 2.75, kv. 1.50.

---

absolut ren!

Af kraftiga Cacaobönor därför stark arom!

Varnas förefterapning af påse och etikett!

Kronor 7:—.

En afpassad, broderad hvit linneklädning, bestående af 4½ meter broderad bård, 1 st. broderadt framstycke till lifvet och 3 meter slätt linne i 120 cm. bredd erhålles för endast 7 kronor. Begär priskurant.

Fabrikens öfriga tillverkningar i hvitbrodyr, konstsilke- och metallbrodyr m. m. rekommenderas.

Priskurant gratis. Profver mot 30 öre till porto.

Fabriken Spindeln, Uddebo.

Dans, Plastik o. Calisthenics.

Privatlektioner o. kurser för enskilda o. sällskap. Kungsholmsgat. 6. A. T. K. 2666 Rikst. K. 285

Elsa Björkman, elev af fröken Else O. Reiersen, Köpenhamn och Fru Emilia Valbom, Balettmästarinna vid K. Teatern, Köpenhamn.

Sparkasseränta

4 1/2 %

Köpmannabanken

Arsenalsgatan 9.

Med. D:r Reichs Kaffe.

Närande, hälsosam dryck för friska och sjuka. Härlig arom. Hög kvalité! Nästan coffeinfritt. Originalpaket om ½ kilo à 1 kr. Direkt försäljning från *Werner Holmstedt,* Bryggareg. 4, Sthlm. Prof o. prospekt t. landsorten mot 20 öre i porto. Ombud, äfven kvinnl. antagas.

Med detta nummer

följa gratisbilagorna: Iduns Mode- & Handarbetstidning för okt. och Iduns Romanbilaga ark 18.

Wilhelmssons Boktr. A.-B., Sthlm, 1911.